

ΓΙΩΡΓΟΣ Ν. ΑΨΗΛΙΔΗΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ
ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΣΕΡΡΩΝ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ
(ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1944 - ΜΑΡΤΙΟΣ 1945)
ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ

Η απελευθέρωση των βουλγαροκρατούμενων περιοχών της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης έγινε στις αρχές του δεύτερου 10ημέρου του Σεπτεμβρίου του 1944 με ένα ασυνήθιστο τρόπο. Οι αντιφασιστικές-κομμουνιστικές βουλγαρικές δυνάμεις του Πατριωτικού Μετώπου, που είχαν καταλάβει την εξουσία στη Βουλγαρία στις 9 Σεπτεμβρίου μετά την εισβολή στην χώρα του Ρώσου στρατηγού Τολμπούχιν, παρέδωσαν τις κατά τόπους πολιτικές αρχές στους Έλληνες ομοϊδεάτες - συντρόφους τους του Εθνικού Απελευθερωτικού Μετώπου (ΕΑΜ)¹.

Στην πόλη των Σερρών εισήλθαν στις 14 Σεπτεμβρίου του 1944 τμήματα του 26^{ου} Συντάγματος του εφεδρικού ΕΛΑΣ, ύστερα από συνεννόηση με τις βουλγαρικές δυνάμεις του Πατριωτικού Μετώπου². Αμέσως, την πολιτική και στρατιωτική διοίκηση της πόλης και της περιοχής ανέλαβε η Εθνική Επαναστατική Επιτροπή Πατριωτικού Μετώπου, που αποτελούνταν από 4 Βουλγάρους και 4 στελέχη του ΕΑΜ με επικεφαλής Βούλγαρο³.

1. Τ. Χατζηναστασίου, *Αντάρτες και Καπετάνιοι. Η Εθνική Αντίσταση κατά της βουλγαρικής κατοχής της Ανατολικής Μακεδονίας και της Θράκης 1942-1944*, Αφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 2003, σσ. 219-221.

2. Η 14^η Σεπτεμβρίου 1944 θεωρήθηκε ως ημέρα απελευθέρωσης της πόλης των Σερρών, Γενικά Αρχεία του Κράτους-Αρχεία Ν. Σερρών (στο εξής Γ.Α.Κ.-Α.Ν.Σ.), Αρχείο Δήμου Σερρών, ΑΒΕ 205, κτ. 1, Βιβλίο αποφάσεων Δημοτικού Συμβουλίου 1944-45, απόφαση 26 της 26-2-1945.

3. Η Εθνική (Λαϊκή) Επαναστατική Επιτροπή του Πατριωτικού Μετώπου σχηματίστηκε στις 12 Σεπτεμβρίου στις Σέρρες από τους Μίνκο Ποπώφ, πρόεδρο, και μέλη τους Κοσταντίν Κοπανάροφ, Χρίστο Μπογιάντσεφ, Αλέκο Γιάνεφ, υπολοχαγό Πετκόφ, Δημήτριο Σταυρίδη, Γεώργιο Κόκκινο, Θεόδωρο Καντά και Μαρίκα Βαλαβάνη. Η ανώτερη πολιτική και διοικητική εξουσία ήταν συγκεντρωμένη στον πρόεδρο της επιτροπής. Η επιτροπή είχε δική της σφραγίδα και τα έγγραφα και οι ανακοινώσεις της συντάσσονταν στη βουλγαρική και ελληνική γλώσσα, Georgi Daskalov, «Roliata na voinishkite

Λίγες ημέρες αργότερα, και ενώ η πόλη βρισκόταν σε κατάσταση συγκυβέρνησης Βουλγάρων και Ελλήνων, δηλαδή σε μια ιδιότυπη κατάσταση δυαρχίας⁴, προκηρύχθηκαν εκλογές για την τοπική αυτοδιοίκηση και τη λαϊκή δικαιοσύνη την Παρασκευή 29 Σεπτεμβρίου. Πριν την ψηφοφορία, στις 26 Σεπτεμβρίου, πραγματοποιήθηκε η πρώτη εαμική περιφερειακή σύσκεψη που καθόρισε τις προϋποθέσεις συμμετοχής και τέλεσης της εκλογικής διαδικασίας και την επομένη (27/9) οριστικοποιήθηκαν όλες οι υποψηφιότητες⁵. Τέθηκαν δύο υποψηφιότητες για το αξίωμα του Δημάρχου και 20 υποψηφιότητες για το Δημοτικό Συμβούλιο, καθώς και 9 για τη λαϊκή δικαιοσύνη⁶. Το σύνολο των υποψηφίων ήταν μέλη του ΕΑΜ⁷ και πολλοί μέλη του Κ.Κ.Ε⁸. Στις εκλογές δεν συμμετείχαν κόμματα ή εκπρόσωποι κομμάτων.

masi i NOVA v ustanovivane i yktervane na narodnata vlast v Serski rajion, Septemvri 1944» (Ο ρόλος του λαού, των στρατιωτών και της NOBA στην εγκαθίδρυση και σταθεροποίηση της λαϊκής εξουσίας στην περιοχή των Σερρών, Σεπτέμβριος 1944), *Voenneni Istoricheski Sbornik*, 1 (1979) 42. Η επιτροπή στεγάστηκε σε γραφεία, την καθαριότητα των οποίων κατέβαλε ο Δήμος από 20 Σεπτεμβρίου έως τις 14 Οκτωβρίου 1944, διάστημα που φαίνεται ότι λειτούργησε. Συλλογή εγγράφων Γιώργου Ν. Αψηλίδη (στο εξής Σ. Α.), Βιβλίο αποφάσεων Δημοκρατικής Επιτροπής 1944-45, απόφαση 52 της 29-11-1944.

Για τις συνθήκες εισόδου του ΕΑΜ στην πόλη, βλ. εφημερίδα *Νίκη*, όργανο του ΕΑΜ Ν. Σερρών, φ. 11 της 22-9-1944. Χ. Κοσμίδη, «Από τους αγώνες του ΕΛΑΣ στην Ανατολική Μακεδονία», *Εθνική Αντίσταση*, Συλλογή 37, Οκτώβρης 1983, σσ. 39-41. Δ. Κωνσταντάρα, *Αγώνες και διωγμοί*, Αθήνα 1964, σ. 238.

4. Οι δύο πλευρές διατήρησαν τις στρατιωτικές τους δυνάμεις, ελέγχοντας την περιοχή και προχώρησαν στη σύσταση Λαϊκής Πολιτοφυλακής δημιουργώντας δύο τμήματα, βουλγαρικό και ελληνικό, το καθένα με τη δική του διοίκηση, Γ. Daskalov, ό. π., σ. 43.

5. Δικαίωμα ψήφου είχαν όλοι οι κάτοικοι που είχαν συμπληρωμένο το 18ο έτος ηλικίας και υποψηφιότητας το 20ό έτος, ανεξαρτήτως φύλου. Αποκλείστηκαν οι εγκληματίες και «όσοι στάθηκαν εμπόδιο στον απελευθερωτικό αγώνα με την προδοτική τους διαγωγή», εφημ. *Αγώνας*, όργανο της περιφερειακής επιτροπής του Κομμουνιστικού Κόμματος Ν. Σερρών, φ. 10 της 28-9-1944.

6. Από τα Δημοτολόγια του Δήμου Σερρών προκύπτει ότι από το σύνολο των 31 υποψηφίων οι μισοί (14 υποψήφιοι) ήταν προσφυγικής καταγωγής, οκτώ γηγενείς και οι υπόλοιποι κατάγονταν από άλλα μέρη της Ελλάδας.

7. Τα μέλη του ΕΑΜ είχαν αυξηθεί στο τέλος της Κατοχής. Εκτιμάται ότι η επιρροή του κυμαινόταν γύρω στο 45% του πληθυσμού, βλ. L. Baerentzen, «Η λαϊκή υποστήριξη του ΕΑΜ στο τέλος της Κατοχής», *Μνήμων* 9 (1984) 171. Γ. Σκαλιδάκη, *Η Ελευθερη Ελλάδα. Η εξουσία του ΕΑΜ στα χρόνια της Κατοχής (1943-1944)*, Αθήνα, Αθήνα 2014, σ. 314. Ηλ. Νικολακόπουλου, «Η εκλογική επιρροή της κομμουνιστικής Αριστεράς, 1936-1951 - Συνέχειες και ασυνέχειες», στο: Χ. Φλάισερ (επιμ.), *Η Ελλάδα '36-'46. Από τη Δικτατορία στον Εμφύλιο. Τομές και συνέχειες*, Καστανιώτης, Αθήνα 2003, σσ. 233-234.

8. Δεν είναι γνωστή η κοιμματική ταυτότητα όλων των υποψηφίων. Ο υποψήφιος Δήμαρχος Θεόδωρος Καντάς ήταν μέλος του ΕΑΜ και ανήκε στο ΚΚΕ. Ο άλλος υποψήφιος Δήμαρχος, ο Κωνσταντίνος Φωκάς, προέρχονταν από το φιλελεύθερο χώρο. Από το φιλελεύθερο πολιτικό χώρο φέρεται ότι προέρχονταν και άλλοι τρεις υποψήφι-

Οι εκλογές έγιναν «με μυστική καθολική ψηφοφορία, με ψηφοδέλτιο και κατά το σχετικό πλειοψηφικό σύστημα»⁹ και έλαβε μέρος στη ψηφοφορία το 56% του πληθυσμού της πόλης¹⁰. Δήμαρχος εκλέχθηκε, με το συντριπτικό ποσοστό 93% των ψηφισάντων, ο δάσκαλος Θεόδωρος Καντάς¹¹, που είχε διατελέσει και διορισμένος προσωρινός Δήμαρχος από την απελευθέρωση μέχρι τις εκλογές, καθώς και 11 μέλεις Δημοτικό Συμβούλιο, στο οποίο 2 μέλη ήσαν γυναίκες, ενώ ορίστηκαν και 5 αναπληρωματικά μέλη. Δύο μήνες μετά, το Δεκέμβριο, όταν εφαρμόστηκαν οι νέες διατάξεις του «Κώδικα Τοπικής Αυτοδιοίκησης», ο αριθμός των μελών του Δημοτικού Συμβουλίου αυξήθηκε και έγινε 16 μέλεις με την προσθήκη των αναπληρωματικών μελών.

Η οργάνωση και η δομή της Δημοτικής Αρχής

Η οργάνωση και η λειτουργία του Δήμου, όπως και η εκλογική διαδικασία που προηγήθηκε, στηρίχθηκε αρχικά, στις «Διατάξεις για την Αυτοδιοίκηση και τη Λαϊκή Δικαιοσύνη» του Γενικού Στρατηγείου του ΕΛΑΣ που εφαρμόζονταν από 1-12-1943 και στη συνέχεια, από τις αρχές Νοεμβρίου του 1944, στις διατάξεις του «Κώδικα Τοπικής Αυτοδιοίκησης» (Πράξη 55) της Πολιτικής Επιτροπής Εθνικής

οι δημοτικοί σύμβουλοι, δύο από τους οποίους εκλέχθηκαν. Εκλέχθηκε επίσης ένας του Αγροτικού Κόμματος. Το ποσοστό των υποψηφίων που ήταν μέλη του ΚΚΕ ήταν μεγάλο κάτι αντίστοιχο συνέβη στις περισσότερες πόλεις της Μακεδονίας (Καβάλα, Δράμα, Γιαννιτσά, Έδεσσα, Κατερίνη, Γουμένισσα), βλ. Ν. Μαραντζίδη, *Δημοκρατικός Στρατός Ελλάδας 1946-1949*, Αλεξάνδρεια, Αθήνα 2010, σσ. 159-160. Γ. Σκαλιδάκη, *ό.π.*, σσ. 302-303.

9. Άρθρο 11 των «Διατάξεων για την Αυτοδιοίκηση και τη Λαϊκή Δικαιοσύνη» του Γενικού Στρατηγείου του ΕΛΑΣ. Κατά τον ίδιο τρόπο έγιναν οι εκλογές στην Καβάλα και τη Δράμα. Στη Θεσσαλονίκη η εκλογή της δημοτικής αρχής έγινε διά βοής από συγκεντρωμένο πλήθος. Σε άλλες πόλεις η Νομαρχιακή Επιτροπή του ΕΑΜ διόρισε Δήμαρχο χωρίς δημόσιες, έστω διά βοής, ψηφοφορίες, βλ. Ν. Μαραντζίδη, *ό.π.*, σ. 162.

10. Σύμφωνα με στελέχη του ΕΑΜ, από τους 25.000 κατοίκους της πόλης ψήφισαν 14.000, εκ των οποίων οι 13.000 ψήφισαν τον Καντά. Β. Τζανακάκη, *Εικονογραφημένη Ιστορία των Σερρών*, τ. Β', έκδοση περ. ΠΙΑΤΙ, Σέρρας 1995, σ. 406. Από τους 11.000 που δεν ψήφισαν, αν αφαιρεθούν τα παιδιά και ηλικιωμένοι που δεν είχαν δικαίωμα ή δεν μπορούσαν να συμμετάσχουν στη ψηφοφορία, προκύπτει ότι αρκετοί κάτοικοι απείχαν ή δεν θέλησαν να λάβουν μέρος.

11. Ο Θεόδωρος Καντάς (1905-1974) κατάγονταν από το Κροκύλειο Φωκίδας. Σπούδασε στο Διδασκαλείο Αθηνών και διορίστηκε δάσκαλος το Σεπτέμβριο του 1925 στην περιοχή των Σερρών. Υπηρέτησε διαδοχικά στα Δημοτικά Σχολεία των χωριών Μεζρός (εγκαταλελειμμένος σήμερα συνοικισμός Ν. Πέτρας), Κουμαριάς και 4ο και 13ο Σερρών. Το Μάρτιο του 1940 εκτοπίστηκε για ένα έτος στην Ανάφη από την Επιτροπή Ασφαλείας για κομμουνιστική δράση. Επέστρεψε στην πόλη των Σερρών και οργανώθηκε στο ΕΑΜ κατά τη διάρκεια της βουλγαρικής κατοχής. Το 1947 απολύθηκε από το Υπουργείο Οργανισμών και Εθνικής Παιδείας. Από τις αρχές της δεκαετίας του '50 ασκούσε το επάγγελμα του λογιστή.

Απελευθέρωσης (Π.Ε.Ε.Α) που ίσχυσαν από 12-8-1944¹².

Στις 2 Οκτωβρίου 1944, πραγματοποιήθηκε η πρώτη συνεδρίαση των εκλεχθέντων και συγκροτήθηκε σε σώμα το Δημοτικό Συμβούλιο. Ακολούθησε η σύσταση προβλεπόμενων από τις «Διατάξεις για την Αυτοδιοίκηση» δημοτικών επιτροπών, προσαρμοσμένων στις τοπικές ανάγκες: α) της Κοινωνικής Πρόνοιας, που αργότερα έγινε και Υγείας β) του Επισιτισμού γ) του Ηλεκτροφωτισμού, Βιομηχανίας και Ύδρευσης δ) της Διαχείρισης και Συντήρησης Εγκαταλελειμμένων Ελληνικών και Βουλγαρικών Περιουσιών και ε) της Εκκλησιαστικής¹³. Ορίστηκαν ακόμη και διαχειριστικές επιτροπές για τις καπναποθήκες, τους κινηματογράφους, τη στέγαση αστέγων πολιτών και υπηρεσιών, προσφύγων, φορολογίας και οικονομικών του Δήμου¹⁴.

Αρχές Νοεμβρίου λειτούργησε και η 5μελής Δημορχιακή Επιτροπή με πρόεδρο το Δήμαρχο που προβλέπονταν από τον «Κώδικα Τοπικής Αυτοδιοίκησης»¹⁵. Η διοικητική διάρθρωση του Δήμου ολοκληρώθηκε με τη λειτουργία 18 αιρετών Συνοικιακών Συμβουλίων. Στους συνοικισμούς της πόλης εξελέγησαν, από γενικές συνελεύσεις των κατοίκων, πενταμελή συμβούλια, τα οποία πλαισιώθηκαν με εκπροσώπους της ΕΠΟΝ¹⁶ και γραμματειακό προσωπικό¹⁷.

12. Δ. Ζέπου, *Λαϊκή δικαιοσύνη εις τας ελευθέρας περιοχάς της υπό κατοχήν Ελλάδος*, ΜΙΕΤ, Αθήνα 1986 σσ. 144-173. Κείμενα της Εθνικής Αντίστασης, τ. Α' & Β', Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα 1981, σσ. 251-28 και 247-263. Θ. Τσουπαρόπουλος, *Οι λαοκρατικοί θεσμοί της Εθνικής Αντίστασης, Ιστορική και νομική προσέγγιση*, Γλάρος, Αθήνα 1989, σ. 34. Ο Κώδικας στο τελευταίο άρθρο του προέβλεπε να γίνουν οι εκλογές οργάνων Τοπικής Αυτοδιοίκησης το τελευταίο δεκαήμερο του Οκτωβρίου 1944. Από την ΠΕΕΑ προκηρύχθηκαν εκλογές για τις 29 Οκτωβρίου αλλά στη συνέχεια αναβλήθηκαν επ' αόριστον, βλ. Γ. Σκαλιδάκη, *ό. π.*, σσ. 299-303.

13. Διαφορετικές επιτροπές προέβλεπαν οι «Διατάξεις για την Αυτοδιοίκηση», όπως: Λαϊκής Ασφαλείας, Σχολικής, Εκκλησιαστικής, Κοινωνικής Πρόνοιας και Επισιτισμού και Εξελεγκτικής.

14. Γ.Α.Κ.-Α.Ν.Σ., Αρχείο Δήμου Σερρών, ΑΒΕ 205, κυτ. 1, Βιβλίο αποφάσεων Δημοτικού Συμβουλίου 1944-45, αποφάσεις 1, 5, 6, 7, 9 και 10/1944. «Δημιουργήθηκαν επιτροπές των οποίων η μοναδική φροντίδα είναι η θεραπεία όλων των αναγκών του λαού μας», εφημ. *Νίκη*, φ. 15 της 10-10-1944.

15. Άρθρο 27 του «Κώδικα Τοπικής Αυτοδιοίκησης» της ΠΕΕΑ. Η Επιτροπή εξυπηρέτησε κυρίως την οικονομική λειτουργία του Δήμου και τη διεκπεραίωση θεμάτων του προσωπικού του: έγκριση δαπανών, διάθεση εσόδων, έγκριση δημοπρασιών, προμήθειες, απολύσεις, μεταθέσεις προσωπικού, έγκριση μισθών και επιδομάτων, εξέταση ενστάσεων, διάθεση προϊόντων δημοτικών επιχειρήσεων κ.ά., Σ. Α., Βιβλίο αποφάσεων Δημορχιακής Επιτροπής 1944-45.

16. Τον Οκτώβριο του 1944 στην περιοχή των Σερρών η ΕΠΟΝ είχε 9.312 μέλη (4.756 αγόρια και 4.556 κορίτσια), καθώς και 3.263 Αετόπουλα, Δ. Δημητρόπουλου, «Τεκμήρια από την Ελλάδα του 1944: οργανωτικές καταστάσεις της ΕΠΟΝ για τη Μακεδονία», *Αρχειοτάξιο* 4 (2002) 36.

17. Οι «γνωμοδοτικές τους αρμοδιότητες» για τα ζητήματα της συνοικίας αναφέρο-

Το Δ. Σ. του Δήμου αποφάσισε ακόμη την επαναλειτουργία ορισμένων δημοσίων υπηρεσιών της πόλης, του Κτηνιατρείου, της Γεωργικής Υπηρεσίας και της Αγροφυλακής, που είχαν διαλυθεί με την αποχώρηση των Βουλγάρων, καθώς και την τοποθέτηση προϊσταμένων σε υπηρεσίες που λειτουργούσαν, όπως στο Δασαρχείο, στο Γεωργικό Σταθμό, στην Πυροσβεστική, στην υπηρεσία υδραυλικών έργων (ΕΤΥΕΜ) και στις φυλακές. Ενέκρινε, επίσης, να παραμείνουν στις θέσεις τους όλοι οι υπάλληλοι που εργαζόνταν στις διάφορες υπηρεσίες του Δήμου μέχρι την ημέρα της απελευθέρωσης¹⁸.

Μέχρι τον Μάρτιο του 1945 το Δημοτικό Συμβούλιο συνεδρίασε 20 φορές, λαμβάνοντας συνολικά 206 αποφάσεις, ενώ η Δημοτική Επιτροπή 22 φορές, λαμβάνοντας 304 αποφάσεις.

Ο Δήμος «ήταν ανεξάρτητος και τελείως ελεύθερος στην άσκηση των καθηκόντων του» σύμφωνα με το άρθρο 34 των «Διατάξεων για την Αυτοδιοίκηση και τη Λαϊκή Δικαιοσύνη» και αδέσμευτος από κάθε επέμβαση και από κάθε αρχή που δεν προβλέπονταν από τον «Κώδικα Τοπικής Αυτοδιοίκησης» (άρθρο 80), που εφάρμοζε. Διά του Δημάρχου εκπροσωπούνταν στο δεύτερο βαθμό Αυτοδιοίκησης στην Επαρχιακή και Νομαρχιακή Συνέλευση και εκτελούσε τις αποφάσεις των εκλεγμένων από αυτές Επαρχιακών και Νομαρχιακών Συμβουλίων¹⁹. Κατά των αποφάσεων αυτών ο Δήμος μπορούσε να ασκήσει έφεση. Όλες οι Αυτοδιοικήσεις του Νομού υπάγονταν διοικητικά στην Κυβερνητική Αντιπροσωπεία Ανατ. Μακεδονίας-Θράκης, που είχε έδρα τη Δράμα μέχρις ότου επήλθε η ρήξη (3-12-1944) ανάμεσα στην Εθνική Κυβέρνηση και τον ΕΑΜ/ΕΛΑΣ. Η Κυβερνητική Αντιπροσωπεία στη συνέχεια αντικαταστάθηκε από την Διοικητική Επιτροπή Ανατ. Μακεδονίας-Θράκης

νταν στην προώθηση και επίλυση αφενός των γενικών προβλημάτων του συνοικισμού και αφετέρου των αιτημάτων των πολιτών για παροχή βοήθειας, ιατρικής περίθαλψης, στέγασης, προσλήψεων κ.ά. Πιστοποιούσαν την οικονομική κατάσταση των κατοίκων, τη συγγενική σχέση τους με επιστρατευμένους στον ΕΛΑΣ ή με κάποιο στέλεχος της Αυτοδιοίκησης, συνηγορούσαν ή όχι για τις προσλήψεις στις δημόσιες και δημοτικές υπηρεσίες και επιλαμβάνονταν των διαφορών που προέκυπταν μεταξύ κατοίκων του συνοικισμού. Στο διασωθέν Δημοτικό αρχείο δεν βρέθηκαν αρνητικές εισηγήσεις Συνοικιακών Συμβουλίων για ιδιώτες. Είναι όμως φανερό από τα σημειώματα που διασώθηκαν, ότι επεδιώκετο η ευνοϊκή αντιμετώπιση των μελών και στελεχών των πολιτικοστρατιωτικών οργανώσεων του ΕΑΜ και των οικογενειών τους. Γ.Α.Κ.-Α.Ν.Σ., Αρχείο Δήμου Σερρών, ΑΒΕ 205, κτ. 1, Βιβλίο αποφάσεων Δημοτικού Συμβουλίου 1944-45, απόφ. 25/1944. Σ. Α., Βεβαιώσεις Συνοικιακών Συμβουλίων.

18. Γ.Α.Κ.-Α.Ν.Σ., Αρχείο Δήμου Σερρών, ΑΒΕ 205, κτ.1, Βιβλίο Αποφάσεων Δημοτικού Συμβουλίου 1944-45, απόφ. 2, 3, 4, 8, 11, 16, 19, 20 και 25/1944.

19. Πρόεδρος του Νομαρχιακού Συμβουλίου και Νομάρχης Σερρών είχε τοποθετηθεί ο γραμματέας της Νομαρχιακής Επιτροπής του ΕΑΜ Γιώργος Κόκκινος, ηγετικό στέλεχος του ΚΚΕ Σερρών, δημοσιογράφος, γένν. το 1903 στην Ηράκλεια Σερρών.

(9-12-1944) που εξέλεξαν οι εθνικοαπελευθερωτικές οργανώσεις της περιοχής²⁰.

Οι Βούλγαροι παρέμειναν στην περιοχή έως στις 25 Οκτωβρίου 1944²¹ σε στρατιωτική συνεργασία με τον ΕΛΑΣ, έχοντας παραδώσει την πολιτική διοίκηση της περιοχής στο ΕΑΜ που ανέπτυξε τους νέους θεσμούς Αυτοδιοίκησης. Το Βουλγαρικό Πατριωτικό Μέτωπο υποστήριξε υλικά το ΕΑΜ-ΕΛΑΣ με οπλισμό, τρόφιμα και ύφασμα για στολές²². Από το αρχείο του Δήμου δεν προκύπτει να υπήρξε κάποια μορφή συνεργασίας ή σχέσης μεταξύ Δήμου και βουλγαρικών αρχών την περίοδο που παρέμειναν στην πόλη. Λίγο πριν την αποχώρησή τους ο Δήμαρχος με επιστολές στους στρατιωτικούς υπευθύνους ζήτησε να παραδώσουν αντικείμενα, έπιπλα, ζώα και κάρα που χρησιμοποιούσαν²³. Για την αποχώρησή τους έλαβε σαφή θέση το ΕΑΜ Σερρών, καθώς α-

20. Ο ρόλος της Αντιπροσωπείας ως εκπροσώπου της κυβέρνησης Εθνικής Ενότητας ήταν περιορισμένος επειδή η εξουσία της εξαρτιόταν από την καλή θέληση της κομμουνιστικής ηγεσίας του ΕΑΜ/ΕΛΑΣ, βλ. Β. Καλογριός, *Το αντίπαλο δέος. Οι εθνικιστικές οργανώσεις αντίστασης στην κατεχόμενη Μακεδονία (1941-1944)*, University Studio Press, Θεσσαλονίκη 2012, σ. 387. Στην εφημερίδα *Λαϊκή Φωνή*, όργανο του γραφείου περιοχής Μακεδονίας του ΚΚΕ, φ. της 25-12-1944, αναγράφεται ότι η αντίστοιχη Διοικητική Επιτροπή Μακεδονίας διορίστηκε, σε αντικατάσταση της Ανωτέρας Διοίκησης, από την ΠΕΕΑ. Η ΠΕΕΑ όμως είχε αυτοδιαλυθεί στις 5-11-1944, βλ. Κείμενα της Εθνικής Αντίστασης, τ. Β', ό. π., σσ. 440-441.

21. Η αποχώρηση από την περιοχή του Στρυμόνα και του Παγγαίου έγινε στις 24 Οκτωβρίου και από τις Σέρρες στις 25 Οκτωβρίου 1944 στο πλαίσιο των συμφωνιών των Συμμάχων των Β' Παγκοσμίου Πολέμου και συγκεκριμένα της αγγλοσοβιετικής συμφωνίας της 9 Οκτωβρίου 1944, εφημ. *Ριζοσπάστης*, φ. 16 της 31-10-1944, σ. 2 και Β. Κόντη, *Η αγγλοαμερικανική πολιτική και το ελληνικό πρόβλημα 1945-1949*, Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 1986, σ. 36. Στο κατηγορητήριο του Ειδικού Δικαστηρίου Δωσιλόγων Σερρών εναντίον των στελεχών του ΕΑΜ, που συνεργάστηκαν με τους Βουλγάρους στη συγκεκριμένη περίοδο μετά την απελευθέρωση της πόλης (14-9-1944), ως ημερομηνία αποχώρησης από την περιοχή των Σερρών αναφέρεται η 20^η Οκτωβρίου 1944, βλ. Αβρ. Παπαδοπούλου, *Το Ειδικόν Δικαστήριο Σερρών απεφάσισε: Οι ταγματασφαλίτες είχαν δράση κατά του εχθρού. Το ΕΑΜ και ο ΕΛΑΣ συνεργαζόταν με τον εχθρό*, Λευκώνας 1989, σσ. 28-41.

22. Στον ΕΛΑΣ δόθηκαν μερικές εκατοντάδες τουφέκια, 100 αυτόματα, 3-4 βαριά πολυβόλα, αρκετές δεκάδες πιστόλια, χειροβομβίδες και πολλά πυρομαχικά καθώς και 3.000 μέτρα υφάσματος με υλικά ραφής για στολές. Στις 30 Σεπτεμβρίου οι βουλγαρικές αρχές έδωσαν στις ελληνικές: 17.690 κιλά κασέρι, 66.663 κιλά τυρί, 10.144 κιλά βούτυρο/λάδι και 13.695 κιλά μαρμελάδα συνολικής αξίας 12.621.448 λέβα. Επίσης, μετά από παρέμβαση της Επιτροπής του Πατριωτικού Μετώπου, ο βουλγαρικός στρατός παρέδωσε και άλλους 30 τόνους τυριού, 15 τόνους βούτυρο/λάδι και 8 τόνους κασέρι αξίας 746.000 λέβα, επειδή θεωρήθηκε ότι παρανόμως είχε παρακρατήσει τα τρόφιμα αυτά για τις ανάγκες του, βλ. G. Daskalon, ό. π., σ. 45. Δεν είναι γνωστό πώς και πού διατέθηκαν τα τρόφιμα που αναφέρουν οι Βούλγαροι.

23. Γ.Α.Κ.-Α.Ν.Σ., Αρχείο Δήμου Σερρών, ΑΒΕ 414, κντ. 1, Βιβλίο Πρωτοκόλλου Αλληλογραφίας 1944, 440 και 446/16-10-1944 έγγραφα.

ντιπροσωπεία του, στις 21-9-1944, μετέβη στην Βουλγαρία και είχε επαφές για αυτό το λόγο με το ρωσικό στρατό και τους Βουλγάρους²⁴.

Στην πόλη μετά την 3,5 χρόνων βουλγαρική κατοχή επικρατούσαν δυσμενείς κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες, όπως ανεργία, φτώχεια, ανασφάλεια, έλλειψη τροφών, στέγης και υγειονομικής περίθαλψης. Η Δημοτική Αρχή ενήργησε με σχετική αυτονομία στη συγκρότηση και οργάνωση του διοικητικού της μηχανισμού, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες του πληθυσμού και τις δυνατότητες που υπήρχαν. Δημιούργησε πλήθος επιτροπών, που ήταν εκτελεστικά όργανα, υπόλογα και ανακλητά στο Δημοτικό Συμβούλιο, το οποίο εμφανιζόταν ως η μοναδική πηγή νομιμοποίησης της κάθε απόφασης και πράξης τους²⁵. Οι επιτροπές και τα συνοικιακά συμβούλια εμφάνισαν αποκεντρωμένο συντονιστικό και ελεγκτικό ρόλο, εφαρμόζοντας ταυτόχρονα και την κομματική γραμμή του ΚΚΕ στην «οργάνωση της λαϊκής εξουσίας»²⁶.

Η λειτουργία και οι πολιτικές προτεραιότητες της Δημοτικής Αρχής

α. Το έργο των Επιτροπών

Πρωταρχική μέριμνα της νέας Αυτοδιοίκησης απετέλεσε η άσκηση κοινωνικής και προνοιακής πολιτικής. Οι επιτροπές της Κοινωνικής Πρόνοιας και του Επισιτισμού παρείχαν τρόφιμα και στέγη στον άπορο πληθυσμό της πόλης²⁷. Πάνω από 1.500 οικογένειες έλαβαν το Δελτίο ή τη βεβαίωση απορίας που έδινε το δικαίωμα λήψης χρηματικών βοηθημάτων και τροφίμων. Ακόμη, στην πόλη λειτούργησαν λαϊκά συσσίτια, λαϊκό εστιατόριο και πρατήριο γάλακτος για βρέφη και ασθενείς. Για την προστασία των παιδιών συστήθηκε ειδικός οργανισμός, ο οποίος ίδρυσε οκτώ παιδικούς σταθμούς, όπου παρέχονταν δωρεάν συσσίτιο²⁸.

24. Αβρ. Παπαδοπούλου, *ό. π.*, σ. 32.

25. Γ.Α.Κ.-Α.Ν.Σ., Αρχείο Δήμου Σερρών, ΑΒΕ 414, νυτ. 1, Βιβλίο Πρωτοκόλλου Αλληλογραφίας 1944, 1093/2-12-1944 έγγραφο προς την Εθνική Πολιτοφυλακή: «οι αποφάσεις της επιτροπής Στέγασης είναι αποφάσεις προερχόμενες από το Δημοτικό Συμβούλιο».

26. Αρχείο Σύγχρονης Κοινωνικής Ιστορίας (στο εξής ΑΣΚΙ), Αρχείο Κ.Κ.Ε., κ. 416, φ.23/9/8-9, φ.70/8, «Έκθεση του γραφείου Ανατ. Μακεδονίας-Θράκης προς την κομματική οργάνωση περιοχής Μακεδονίας, 23-9-1944».

27. Δεν διασώθηκε το αρχείο της Επιτροπής Επισιτισμού. Από το Πρόχειρο Βιβλίο Ταμείου προκύπτει ότι η λειτουργία του Επισιτισμού απέφερε έσοδα στο Δήμο, προφανώς από τη διάθεση και διακίνηση προϊόντων.

28. Γ.Α.Κ.-Α.Ν.Σ., Αρχείο Δήμου Σερρών, ΑΒΕ 205, νυτ.1, Βιβλίο αποφάσεων Δημοτικού Συμβουλίου 1944-45, απόφ. 74/1944. Ανάλογες επιτροπές Κοινωνικής Πρόνοιας και Επισιτισμού δημιουργήθηκαν από την Εαμική Αυτοδιοίκηση και σε άλλες πόλεις της Μακεδονίας-Θράκης. Στη Δράμα, βλ. Ν. Γεωργιάδη, *Οι Αγώνες της Αριστεράς στην περιοχή της Δράμας (1941-1949)*, Δράμα 2006, σσ. 95-97, στην Κατερίνη, βλ. Ν. Σαλπιστή, *Κατερίνη 1941-1945, Μέρες Κατοχής, Αντίστασης, Δημιουργίας*, Κατερίνη

Η έλλειψη στέγης προέκυψε και από την άφιξη στην πόλη προσφύγων από περιοχές της Νιγηρίας, όπου είχαν καταφύγει κατά τη διάρκεια της κατοχής²⁹. Η Επιτροπή Στέγασης στέγασε περί τις 180 οικογένειες σε εγκαταλειμμένα σπίτια και παραπήγματα. Παράλληλα η δημοτική τεχνική υπηρεσία διέθεσε σε πολίτες οικοδομικά υλικά για την επιδιόρθωση των κατεστραμμένων οικιών³⁰. Στο ζήτημα των προσφύγων ο Δήμος ζήτησε τη βοήθεια του Κ.Κ. Νιγηρίας, στο να απαγορεύει την άνευ αδείας μετακίνησή τους και να τους προωθεί στους τόπους καταγωγής τους³¹.

Στον τομέα της δημόσιας υγείας ιδρύθηκαν 4 δημοτικά ιατρεία στο κέντρο και τρία στις συνοικίες, καθώς και δύο ιατρεία ανηλίκων στα ανατολικά και δυτικά της πόλης. Λειτουργήσαν δύο δημοτικά φαρμακεία και τέθηκε υπό δημοτικό έλεγχο το κρατικό νοσοκομείο που μετονομάστηκε σε «Λαϊκό» και μεταστεγάστηκε στο ανακαινισμένο διώροφο οίκημα ιδιοκτησίας της Τράπεζας Αθηνών απέναντι από την τοποθεσία «Χίλια Δένδρα»³². Ο Δήμος διόρισε Διοικητικό Συμβούλιο και Εφορεία, αναλαμβάνοντας τη δαπάνη μισθοδοσίας ιατρών και νοσηλευτικού προσωπικού³³. Το νοσοκομείο εξυπηρετούσε κατά 80% τις ανάγκες των χωριών και μόνο κατά 20% της πόλης, τα δε λειτουργικά του έξοδα ξεπερνούσαν το μήνα το ένα εκατομμύριο λέβα, ενώ τα έσοδα δεν έφταναν τις 100.000, γι' αυτό και ο Δήμος ζήτησε την υλική συνδρομή των Κοινοτήτων, την κατάρτιση κοινοτικών καταστάσεων απόρων κατοίκων και τον περιορισμό των σημειωμάτων δωρεάν νοσηλείας³⁴. Η παροχή πρωτοβάθμιας ιατρικής φροντίδας δινόταν προς όλους δωρεάν,

2003, και στην Αλεξανδρούπολη, <http://ordoumpozanis-teo.blogspot.gr/2012/11/1944-1945.html>.

29. Ξ. Κοτζαγιώργη-Ζυμάρη, *Η βουλγαρική κατοχή στην Ανατολική Μακεδονία και τη Θράκη 1941-1944*, ΙΜΧΑ, Θεσσαλονίκη 2002, σ. 140.

30. Γ.Α.Κ.-Α.Ν.Σ., Αρχείο Δήμου Σερρών, ΑΒΕ 205, κυτ. 1, Βιβλίο αποφάσεων Δημοτικού Συμβουλίου 1944-45, απόφ. 77/1944.

31. Γ.Α.Κ.-Α.Ν.Σ., Αρχείο Δήμου Σερρών, ΑΒΕ 414, κυτ. 1, Βιβλίο Πρωτοκόλλου Αλληλογραφίας 1944, 506/21-10-1944 έγγραφο.

32. Στο κτίριο αυτό την περίοδο 1931-1937 στεγάσθηκαν οι υπηρεσίες της κατασκευαστικής εταιρείας που είχε αναλάβει τα μεγάλα εγγειοβελτιωτικά έργα της κοιλάδας του Στριμόνα John Monks & Sons and Ulen Co και τελευταία η Υπηρεσία Συντήρησης και Συμπλήρωσης Υδραυλικών Έργων Μακεδονίας (ΥΣΣΥΕΜ) που μεταστεγάστηκε σε άλλο κτίριο για να μεταφερθεί εκεί το νοσοκομείο.

33. Γ.Α.Κ.-Α.Ν.Σ., Αρχείο Δήμου Σερρών, ΑΒΕ 205, κυτ.1, Βιβλίο αποφάσεων Δημοτικού Συμβουλίου 1944-45, απόφ. 77/1944.

34. Από το Σεπτέμβριο του 1944 μέχρι τέλη Φεβρουάριου του 1945 στο νοσοκομείο νοσηλεύθηκαν 1.189 άτομα εκ των οποίων το 88% δωρεάν. Επίσης στα εξωτερικά ιατρεία του εξετάστηκαν 9,5 χιλιάδες άτομα και εκτελέστηκαν από το φαρμακείο του 11.600 συνταγές, Β. Τζανακάρη, *ό. π.*, σ. 414.

όμως στο νοσοκομείο καθορίστηκε οι εύποροι να πληρώνουν για εξέταση και για νοσηλεία³⁵. Στον τομέα της πρόληψης ελήφθησαν πρόσθετα μέτρα για την αποτροπή της διάδοσης των μολυσματικών νόσων³⁶.

Η Δημοτική Αρχή διά μέσου της επιτροπής διατίμησης επεχείρησε να ρυθμίσει το εμπόριο τροφίμων, προβαίνοντας στη διατίμηση των προϊόντων διατροφής, προκειμένου εξασφαλίσει την επάρκεια και την προσιτή τιμή τους³⁷. Η εφαρμογή του μέτρου όμως προκάλεσε έλλειψη τροφίμων και αναστάτωση της αγοράς. Παραγωγοί διαμαρτύρονταν για την αδυναμία πώλησης προϊόντων τους σε τιμές κάτω του κόστους, ενώ οι επαγγελματίες (ειδικά τα μαγειρεία και κρεοπωλεία) μάταια αναζητούσαν προϊόντα να αγοράσουν. Αναγκαστικά η διατίμηση σε ένα μήνα, μέσα Νοεμβρίου, καταργήθηκε για όλα τα προϊόντα εκτός από το κρέας, το γάλα και τις τιμές εστιατορίων και πανδοχείων³⁸.

Εξακολούθησε επίσης να υπάρχει καθορισμός τιμών σε προϊόντα που ήλεγχε την παραγωγή και τη διάθεσή τους η δημοτική αρχή μέσω των επιτροπών της, όπως τα τσιγάρα και ο λιγνίτης. Επιπλέον το Δημοτικό Συμβούλιο αποφάσισε να υπόκειται σε έλεγχο η διακίνηση και διάθεση προϊόντων από τα ψυγεία της Παγοποιητικής Εταιρείας, από τους αλευρόμυλους της περιοχής και απαγόρευσε τις εξαγωγές των τοπικών προϊόντων, ενώ αντίθετα επέτρεψε τις εισαγωγές από άλλες περιοχές χωρίς την επιβολή φόρου³⁹. Αντιμετωπίζοντας την καχυποψία και το φόβο των εμπόρων που κρατούσαν κλειστά τα καταστήματά τους, ο Δήμος τούς προέτρεψε να τα ανοίξουν αμέσως, απειλώντας ότι θα προβεί σε κατασχέσεις των κρυμμένων εμπορευμάτων, θα επιβάλει πρόστιμα, καθώς και την υποχρεωτική ενοικίαση των ακινήτων τους⁴⁰.

35. Με αριθμό 1265 από 9-12-1944 και 723 από 6-2-1945 έγγραφα του Δήμου προς τους Προέδρους των Κοινοτήτων, Β. Γιαννογλούδη, *Σερραϊκά κρατικά έγγραφα, περίοδο κυριαρχίας του ΕΑΜ (14-9-1944 έως 20-3-1945)*, Σέρρες 2012, σσ. 165 και 229.

36. Γ.Α.Κ.-Α.Ν.Σ., Αρχείο Δήμου Σερρών, ΑΒΕ 205, κντ. 1, Βιβλίο αποφάσεων Δημοτικού Συμβουλίου 1944-45, απόφ. 82/1944, και Σ.Α., Βιβλίο αποφάσεων Δημοτικής Επιτροπής, απόφ. 32/1945. Για την καταπολέμηση των κρουσμάτων εξανθηματικού τύπου επιτράπηκε σε όλους η δωρεάν χρήση των λουτρών Καμενίκιας. Κάθε εκδήλωση κρούσματος έπρεπε να αναφερθεί στην Πολιτοφυλακή, για απομόνωση των ασθενούντων προς αποτροπή εξάπλωσης της νόσου. Αρχές Ιανουαρίου 1944 είχε παρουσιαστεί και επιδημία ψώρας.

37. Γ.Α.Κ.-Α.Ν.Σ., Αρχείο Δήμου Σερρών, ΑΒΕ 414, κντ. 1, Βιβλίο Πρωτοκόλλου Αλληλογραφίας 1944, 59/5-10-1944, 304/10-10-1944 και 580/30-10-1944 έγγραφα.

38. Γ.Α.Κ.-Α.Ν.Σ., Αρχείο Δήμου Σερρών, ΑΒΕ 205, κντ. 1, Βιβλίο αποφάσεων Δημοτικού Συμβουλίου 1944-45, απόφ. 102/1944.

39. Και το Νομαρχιακό Συμβούλιο με απόφασή του, στις 7 Δεκεμβρίου 1944, απαγόρευσε τις εξαγωγές εμπορευμάτων από όλο το νομό και διέταξε τη σύλληψη και τιμωρία των μαυραγοριτών, Β. Γιαννογλούδη, *ό. π.*, σ. 113.

40. Γ.Α.Κ.-Α.Ν.Σ., Αρχείο Δήμου Σερρών, ΑΒΕ 205, κντ. 1, Βιβλίο αποφάσεων

Πολλές διαμαρτυρίες κατοίκων έγιναν με αφορμή την παρουσιασθείσα έλλειψη νερού στα μέσα Νοέμβρη και την απόφαση του Δήμου να διακόψει τις παροχές νερού προς τους ιδιώτες, θεωρώντας τους ως προνομιούχους, αφήνοντας να λειτουργούν μόνο οι κοινόχρηστες βρύσες. Τελικά η Δημοτική Αρχή υπαναχώρησε, η απόφασή της δεν εφαρμόστηκε και μετά από ένα μήνα την ακύρωσε. Στη συνέχεια επέτρεψε πάλι την κατ' οίκον παροχή του ύδατος σε ιδιώτες έναντι μηνιαίου τέλους⁴¹.

Η Επιτροπή διαχείρισης και συντήρησης των εγκαταλελειμμένων περιουσιών συνέχισε το έργο της προηγούμενης μικτής ελληνοβουλγαρικής επιτροπής, που είχε συσταθεί και λειτούργησε αμέσως μετά την απελευθέρωση της πόλης. Θεωρήθηκε ως δημοτική περιουσία η εγκαταλελειμμένη κινητή και ακίνητη περιουσία των Εβραίων και Βουλγάρων και τα μεν ακίνητα (καταστήματα και οικίες) νοικιάστηκαν με πλειοδοτικές δημοπρασίες, τα δε προϊόντα και αντικείμενα εκποιήθηκαν ή διατέθηκαν σε απόρους ή ακόμη διανεμήθηκαν στους επιστρατευμένους στον ΕΛΑΣ και στις οικογένειές τους⁴². Η επιτροπή πρόσφερε σημαντικό έργο, γιατί απότρεψε λεηλασίες και κλοπές, διασφαλίζοντας τα συμφέροντα του Δήμου, ενώ απέδιδε στους πολίτες την περιουσία τους που αποδεδειγμένα είχε διαρπαγεί ή καταληφθεί από τις κατοχικές δυνάμεις⁴³.

Πρωτοβουλία πήρε ο Δήμος και για το άνοιγμα και τη λειτουργία των δημοτικών σχολείων. Από 9 Οκτωβρίου μέχρι αρχές Νοεμβρίου ολοκληρώθηκε η πρόσληψη 77 δασκάλων. Ανέλαβε τη μισθοδοσία τους, τις λειτουργικές δαπάνες των σχολείων, καθώς και την υποστήριξη των απόρων μαθητών. Παρόμοια μεταχείριση έδειξε προς την Αρμενική Κοινότητα της πόλης, χρηματοδοτώντας τη λειτουργία του σχολείου της. Την εποπτεία της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ανέθεσε σε επιθεωρητή, ενώ είχε διαβουλευθεί με καθηγητές για να λειτουργήσει και το Γυμνάσιο⁴⁴.

Δημοτικού Συμβουλίου 1944-45, απόφ. 102/1944.

41. Γ.Α.Κ.-Α.Ν.Σ., Αρχείο Δήμου Σερρών, ΑΒΕ 205, νυτ. 1, Βιβλίο αποφάσεων Δημοτικού Συμβουλίου 1944-45, απόφ. 42,135 και 158/1944.

42. Γ.Α.Κ.-Α.Ν.Σ., Αρχείο Δήμου Σερρών, ΑΒΕ 205, νυτ. 1, Βιβλίο αποφάσεων Δημοτικού Συμβουλίου 1944-45, απόφ. 52/1944.

43. Γ.Α.Κ.-Α.Ν.Σ., Αρχείο Δήμου Σερρών, ΑΒΕ 555, νυτ. 115, φ. 7, Βιβλίο αποφάσεων Επιτροπής Διαχείρισης Εγκαταλελειμμένων, με 8 αποφάσεις της Επιτροπής. Η Επιτροπή διαλύθηκε τέλος του 1944 και οι αρμοδιότητές της πέρασαν στην Ε.Τ.Α. αλλά μετά και τη διάλυση της τελευταίας, στις 16 Φεβρουαρίου ανασυστάθηκε. Αποφάσεις 159/1944 και 23/1945 του Δημοτικού Συμβουλίου.

44. Γ.Α.Κ.-Α.Ν.Σ., Αρχείο Δήμου Σερρών, ΑΒΕ 205, νυτ. 1, Βιβλίο αποφάσεων Δημοτικού Συμβουλίου 1944-45, απόφ. 17/1944.

β. Η δημοτικοποίηση των επιχειρήσεων

Το Δημοτικό Συμβούλιο έλαβε αποφάσεις για επίταξη και δημοτικοποίηση των υπηρεσιών υγείας, κοινής ωφελείας και ορισμένων επιχειρήσεων που είχαν κοινωνικό ενδιαφέρον. Οι αποφάσεις ελήφθησαν στο πλαίσιο των «απεριόριστων» αρμοδιοτήτων που έδινε το άρθρο 24 του «Κώδικα Τοπικής Αυτοδιοίκησης»⁴⁵ και σε εφαρμογή της δημοσίας πολιτικής που είχε το κουμμουνιστικό κόμμα στο τομέα της οικονομίας⁴⁶. Συγκεκριμένα, προχώρησε στην επίταξη των αλευρόμυλων, των καπναποθηκών, των δύο εργοστασίων μεταξουργίας και του εκκοκκιστηρίου βάμβακος και ανέλαβε τον πλήρη διαχειριστικό έλεγχο με τη δημοτικοποίηση των υπηρεσιών υγείας και των ιδιωτικών επιχειρήσεων, όπως: του ξενοδοχείου «Μητρόπολις», των δύο κινηματογράφων, του εργοστασίου τσιγάρων, των λιγνιτωρυχείων και της Εταιρείας Ηλεκτροφωτισμού. Η δημοτικοποίηση των επιχειρήσεων πραγματοποιήθηκε σταδιακά και για διαφορετικούς λόγους. Αρχικά σε κάθε εργασιακό χώρο διορίστηκαν επιτροπές που ασκούσαν έλεγχο και εποπτεία στη λειτουργία της επιχείρησης. Όπου η συνύπαρξη επιτροπών με ιδιοκτήτες δημιουργούσε τριβές και συγκρούσεις, αποφαιζόταν η αποβολή του ιδιοκτήτη και η ανάληψη του ελέγχου και της λειτουργίας της επιχείρησης από το Δήμο.

Έτσι, το εργοστάσιο τσιγάρων «Μακεδονικά» του Κ. Τζίμου, αρχικά, στις 11 Οκτωβρίου, αποφασίστηκε να δοθεί στον ιδιοκτήτη του ως εγκαταλελειμμένο. Διορίστηκε σε αυτό επιτροπή η οποία ήλεγχε την ποσότητα και ποιότητα των τσιγάρων, φρόντιζε την είσπραξη του δημοτικού φόρου και είχε άποψη σε θέματα προσλήψεων και απολύσεων προσωπικού, καθώς και στο ύψος των ημερομίσθιων. Πολύ σύντομα η επιτροπή ανέφερε ότι ο εκπρόσωπος του ιδιοκτήτη δεν τηρούσε λογιστικά βιβλία, δεν φρόντιζε για τον ανεφοδιασμό του εργοστασίου με πρώτη ύλη και ανταλλακτικά, με αποτέλεσμα να φθίνει η παραγωγή και οι εργαζόμενοι να μην έχουν αντικείμενο απασχόλησης. Στις 6 Νοεμβρίου αποφασίστηκε από το Δ.Σ. η λειτουργία του εργοστασίου να περιέλθει στον απόλυτο έλεγχο του Δήμου⁴⁷.

45. Κείμενα της Εθνικής Αντίστασης, τ. Α', ό. π., σσ. 239 και 255.

46. Ν. Μαραντζίδη, ό. π., σ. 163.

47. Γ.Α.Κ.-Α.Ν.Σ., Αρχείο Δήμου Σερρών, ΑΒΕ 205, κντ. 1, Βιβλίο αποφάσεων Δημοτικού Συμβουλίου 1944-45, αποφ. 37 και 68/1944. Στη Θεσσαλονίκη με έγκριση της εαμικής Διοικητικής Επιτροπής Μακεδονίας οι 3 καπνοβιομηχανίες της πόλης περιήλθαν υπό τον έλεγχο της Διαχειριστικής Επιτροπής Εργατών η οποία ανέλαβε τη λειτουργία τους, Τ. Τριγώνη, «"Τα χρυσόφυλλα του καπνού": Συγκρότηση και λειτουργία της εγχώριας καπνοβιομηχανίας την περίοδο της Κατοχής 1941-44», στο: Μ. Λυμπεράτος, Π. Παπαστράτης (επιμ). *Αριστερά και Αστικός πολιτικός κόσμος 1940-1960*, Πρακτικά

Την ίδια ημέρα, 6 Νοεμβρίου, αποφασίσθηκε να περιέλθουν στον έλεγχο του Δήμου τα λιγνιτωρυχεία «Ταχταμπίτ» κληρονόμων Δημητρίου Παπαντωνίου και του Λεωνίδα Παπαντωνίου με το αιτιολογικό ότι: α) δεν εκπλήρωναν την κοινωνική τους αποστολή, δηλαδή δεν εξασφάλιζαν μεγάλη παραγωγή προσφέροντας φθινό λιγνίτη στο λαό, β) δεν πλήρωναν τους εργάτες, ισχυριζόμενοι ότι πουλούσαν με ζημία λόγω χαμηλών τιμών και γ) η αρχική επίταξη της επιχείρησης απέτυχε, επειδή δεν αυξήθηκε η παραγωγή και δεν καλύφθηκαν οι ανάγκες της περιοχής. Οι ιδιοκτήτες αντέδρασαν και έκαναν ένσταση η οποία όμως απορρίφθηκε από τη Δημοτική Επιτροπή. Ακολούθως προσέφυγαν στην Κυβερνητική Αντιπροσωπεία στη Δράμα, η οποία ζήτησε εξηγήσεις. Ο Δήμος απάντησε ότι επρόκειτο για εγκαταλελειμμένες επιχειρήσεις και η δημοτικοποίησή τους έγινε για το συμφέρον του λαού⁴⁸.

Στις 23 Οκτωβρίου η Δημοτική Αρχή ανέλαβε την πλήρη διαχείριση και λειτουργία του εγκαταλελειμμένου ξενοδοχείου «Μητροπόλις», το οποίο αφού λειτούργησε ως δημοτικό για αρκετό διάστημα το απέδωσε στη συνέχεια στον ιδιοκτήτη του, όταν αυτός επέστρεψε στην πόλη⁴⁹.

Στις 30 Δεκεμβρίου δημοτικοποιήθηκε η Εταιρεία Ηλεκτροφωτισμού Κ. Νάσιουτζικ. Το σκεπτικό της απόφασης ανέγραφε ότι: α) στις συνθήκες της εποχής δεν είναι σωστό ένα άτομο να εκμεταλλεύεται το εργοστάσιο προς βλάβη του συνόλου του λαού, β) η εταιρεία δεν κατέβαλε τις υποχρεώσεις της στο Δήμο από τον μήνα Αύγουστο, προφασιζόμενη οικονομική αδυναμία και γ) προκειμένου να αυξηθεί η τιμή του ρεύματος προς κάλυψη των λειτουργικών εξόδων, όπως ζητούσε ο ιδιοκτήτης, έπρεπε ο Δήμος να εξασφαλίσει τον απόλυτο έλεγχο της επιχείρησης. Η επιχείρηση μετονομάστηκε σε Ηλεκτροφωτισμός Δήμου Σερρών⁵⁰.

Το λιγνιτωρυχείο του Ορέστη Περδικάρη περιήλθε στον έλεγχο του Δήμου στις 13 Δεκεμβρίου με αιτιολογικό ότι α) υπήρχαν παράπονα καταναλωτών για τη χαμηλή ποιότητα του λιγνίτη, β) έπρεπε να υπάρξει καλύτερος έλεγχος στη διάθεση της παραγωγής, γ) έπρεπε να εξασφαλιστεί ο εφοδιασμός των σιδηροδρόμων, δ) για να αυξηθούν τα ημερομίσθια των εργατών και ε) για να υπάρξει κοινή δημοτική πολιτική στο θέμα της ενέργειας με τα υπόλοιπα λιγνιτωρυχεία. Η λειτουργία του λιγνιτω-

συνεδρίου, Βιβλιόραμα, Αθήνα 2014, σ. 600.

48. Γ.Α.Κ.-Α.Ν.Σ., Αρχείο Δήμου Σερρών, ΑΒΕ 205, κυτ.1, Βιβλίο αποφάσεων Δημοτικού Συμβουλίου 1944-45, απόφ. 69/1944 και Σ. Α., Βιβλίο αποφάσεων Δημοτικής Επιτροπής, 1944-45, απόφ. 69/1944.

49. Γ.Α.Κ.-Α.Ν.Σ., Αρχείο Δήμου Σερρών, ΑΒΕ 205, κυτ.1, Βιβλίο αποφάσεων Δημοτικού Συμβουλίου 1944-45, απόφ. 48/1944.

50. Γ.Α.Κ.-Α.Ν.Σ., Αρχείο Δήμου Σερρών, ΑΒΕ 205, κυτ.1, Βιβλίο αποφάσεων Δημοτικού Συμβουλίου 1944-45, απόφ. 156/1944.

ρουχείου θεωρούνταν σημαντική για την κίνηση των σιδηροδρόμων της Μακεδονίας γι αυτό είχε ζητηθεί από την Κυβερνητική Αντιπροσωπεία η τοποθέτηση επιτροπής σε αυτό στις 9 Νοεμβρίου. Ο Δήμος δεν προχώρησε τότε στη δημοτικοποίησή του, επειδή υπήρχε καλή συνεργασία μεταξύ του ιδιοκτήτη και των στελεχών της Αυτοδιοίκησης⁵¹.

Δεν δημοτικοποίησε ο Δήμος τα δύο μικρά λιγνιτωρυχεία του Χατζηδήμου και του Κουβέλη. Για τον καλύτερο συντονισμό της παραγωγής και της διάθεσης του λιγνίτη, στις 30 Δεκεμβρίου, δημιούργησε ένα διοικητικό φορέα με τίτλο «Λιγνιτωρυχεία της Αυτοδιοικήσεως», με τον οποίο ήλεγχε όλα τα λιγνιτωρυχεία της περιοχής. Στους ιδιοκτήτες των επιχειρήσεων δόθηκε μια μικρή μηνιαία αποζημίωση για τη χρήση των μηχανημάτων τους⁵².

Υπό το διαχειριστικό έλεγχο του Δήμου περιήλθε από τις αρχές Νοεμβρίου η λειτουργία των δύο κινηματογράφων της πόλης «Πάνθεον» και «Κρόνιον». Στην επιτροπή διαχείρισης τοποθετήθηκαν και οι ιδιοκτήτες των κινηματογράφων με μηνιαία αποζημίωση⁵³. Στις 15 Φεβρουαρίου 1945 στον έλεγχο του Δήμου πέρασε και το εκκοκκιστήριο ο βάμβακος Μαρτίνοβιτς, αφού προηγουμένως είχε τοποθετηθεί σε αυτό από αρχές Νοεμβρίου ελεγκτής.

γ. Η άσκηση της λαϊκής εξουσίας

Η Δημοτική Αρχή διατηρούσε στενές σχέσεις με το Κομμουνιστικό Κόμμα και τις πολιτικοστρατιωτικές οργανώσεις: Ε.Α.Μ., Ε.Λ.Α.Σ., Ε.Π.Ο.Ν., Ε.Α. (Εθνική Αλληλεγγύη). Από το αρχείο προκύπτει ότι δεν ήταν σχέσεις κηδεμονίας αλλά συνεργασίας και συναντίληψης μέσα στο κανονιστικό πλαίσιο των διατάξεων του Γενικού Στρατηγείου του ΕΛΑΣ, των αποφάσεων της ΠΕΕΑ και της καθοδήγησης του κομμουνιστικού κόμματος⁵⁴. Συμμετείχε στην κινητοποίηση του πληθυσμού που έκαναν οι οργανώσεις για εκδηλώσεις ή «εθελοντικές» δράσεις⁵⁵.

51. Σ. Α., Βιβλίο αποφάσεων Δημοτικής Επιτροπής 1944-45, απόφ. 83/1944. Ο Δήμαρχος Θ. Καντάς και ο Νομάρχης Γ. Κόκκινος κατά τη διάρκεια της βουλγαρικής κατοχής εργάζονταν στο λιγνιτωρυχείο του Περδικιάρη.

52. Γ.Α.Κ.-Α.Ν.Σ., Αρχείο Δήμου Σερρών, ΑΒΕ 205, κντ. 1, Βιβλίο αποφάσεων Δημοτικού Συμβουλίου 1944-45, απόφ. 157/1944.

53. Γ.Α.Κ.-Α.Ν.Σ., Αρχείο Δήμου Σερρών, ΑΒΕ 205, κντ. 1, Βιβλίο αποφάσεων Δημοτικού Συμβουλίου 1944-45, απόφ. 94/1944. Σ. Α., Βιβλίο αποφάσεων Δημοτικής Επιτροπής 1944-45, απόφ. 11, 25/1944 και 1/1945.

54. Κύρια πολιτική δύναμη δημιουργίας του ΕΑΜ ήταν το ΚΚΕ. Το ΕΑΜ είναι αδιανόητο χωρίς το ΚΚΕ και το ρόλο των κομμουνιστών. Οι περισσότεροι «υπεύθυνοι» των οργανώσεων του ΕΑΜ ανήκαν στο ΚΚΕ, βλ. Αγ. Ελεφάντη, «Το αντιστασιακό φαινόμενο στην Ευρώπη του Χίτλερ», στο: Β. Παναγιωτόπουλος (επιμ.), *Ιστορία του Νέου Ελληνισμού 1770-2000*, τ. 8, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2003, σσ. 88-94.

55. Στις 8, 13 και 15 Οκτωβρίου πραγματοποιήθηκαν εκδηλώσεις για την Απελευ-

Ζητούσε οι εκπρόσωποί τους να συμμετέχουν στις κοινές συσκέψεις που πραγματοποίησε για θέματα οργάνωσης και λειτουργίας των υπηρεσιών του Δήμου και για τα κοινωνικοοικονομικά ζητήματα που προέκυπταν στην πόλη, όπως καθορισμός ημερομισθίων και μισθών, διατίμηση και διακίνηση των προϊόντων, ίδρυση συλλόγου προστασίας του παιδιού⁵⁶. Από τις οργανώσεις, κυρίως το ΕΑΜ αλληλογραφούσε συχνά με το Δήμο για συμβάντα και ενέργειες που έπρεπε να γίνουν και ζητούσε τη λήψη μέτρων⁵⁷. Ο Δήμος την εφαρμογή των διαφόρων αποφάσεων και μέτρων την ανέθετε στην Πολιτοφυλακή, όπως π.χ. τον έλεγχο των αρτοποιειών, την τήρηση ωραρίου λειτουργίας των αλευρόμυλων, την απαγόρευση αναχώρησης για Θεσσαλονίκη όσων δεν είχαν σφραγισμένα από το Δήμο εισιτήρια κ.ά.⁵⁸.

Στελέχη των αντιστασιακών οργανώσεων επιδείκνυαν παρεμβατικότητα στις λειτουργίες της δημόσιας και δημοτικής διοίκησης. Στις διαμαρτυρίες υπηρεσιών, όπως π.χ. της Γεωργικής Υπηρεσίας, ο Δήμαρχος αναγκάστηκε να ζητήσει από το Φρουραρχείο να μην επεμβαίνει στο καθημερινό έργο των υπαλλήλων της υπηρεσίας. Ακόμη, ο Δήμαρχος έδωσε εντολή στα συνοικιακά συμβούλια να μην εκτελούν διαταγές άλλων αρχών και οργανώσεων και με έγγραφό του ζήτησε από τις οργανώσεις και τα κόμματα να μην δίδουν εντολές στο Λαϊκό εστιατόριο⁵⁹.

Οι επιτροπές αλλά κι ο ίδιος ο Δήμαρχος ικανοποιούσαν αιτήματα στελεχών οργανώσεων, κομματικών μελών και των οικογενειών τους, όπως η χορήγηση βοηθημάτων, η δωρεάν περίθαλψη στο νοσοκομείο, η μεταφορά αρρώστων στη Θεσσαλονίκη, η πρόσληψη σε δημοτικές υπηρεσίες, δείχνοντας με αυτόν τον τρόπο μεροληψία και εύνοια προς τους συναγωνιστές και συναγωνίστριες⁶⁰.

θέρωση της πόλης με τη συμμετοχή του Δήμου και των οργανώσεων. Μέσα Νοεμβρίου ο Δήμος οργάνωσε μεταφορά λιγνίτη από το λιγνιτωρυχείο Πεοδικάρη με συμμετοχή όλων των κατοίκων, που κατείχαν μέσα μεταφοράς (κάρα). Επίσης οργάνωσε διά μέσου των Συνοικιακών Συμβουλίων το σπάρσιμο των χωραφιών των επιστρατευμένων. Γ.Α.Κ.-Α.Ν.Σ., Αρχείο Δήμου Σερρών, ΑΒΕ 414, κτ. 1, Βιβλίο Πρωτοκόλλου Αλληλογραφίας 1944, 710/13-1-1944, 712 και 719/14-11-1944 έγγραφα.

56. Γ.Α.Κ.-Α.Ν.Σ., Αρχείο Δήμου Σερρών, ΑΒΕ 414, κτ. 1, Βιβλίο Πρωτοκόλλου Αλληλογραφίας 1944, 399/12-10-1944, 469/17-10-1944, 800/18-11-1944 έγγραφα.

57. Γ.Α.Κ.-Α.Ν.Σ., Αρχείο Δήμου Σερρών, ΑΒΕ 414, κτ. 1, Βιβλίο Πρωτοκόλλου Αλληλογραφίας 1944, 417/12-10-1944, 515/23-10-1944, 534/25-10-1944 έγγραφα.

58. Γ.Α.Κ.-Α.Ν.Σ., Αρχείο Δήμου Σερρών, ΑΒΕ 414, κτ. 1, Βιβλίο Πρωτοκόλλου Αλληλογραφίας 1944, 683/3-11-1944, 821/20-11-1944 και 1376/17-12-1944 έγγραφα.

59. Γ.Α.Κ.-Α.Ν.Σ., Αρχείο Δήμου Σερρών, ΑΒΕ 414, κτ. 1, Βιβλίο Πρωτοκόλλου Αλληλογραφίας 1944, 393/11-10-1944, 780/17-11-1944 έγγραφα.

60. Σύμφωνα με τις διαταγές της 6^{ης} Μεραρχίας του ΕΛΑΣ και του Νομαρχιακού Συμβουλίου Σερρών, το προσωπικό των Αυτοδιοικήσεων έπρεπε να δείχνει τον πρόπο-ντα σεβασμό και προθυμία στην επίλυση των διαφόρων αιτημάτων που υπέβαλαν τα

Αρχές Οκτωβρίου υποβλήθηκαν 126 αιτήσεις για πρόσληψη στις υπηρεσίες του Δήμου⁶¹. Η δημιουργία θέσεων απασχόλησης και η εξασφάλιση της εργασίας ήταν στις προτεραιότητες της Δημοτικής Αρχής, όπως προκύπτει από τη ρητορική των αποφάσεων του Δ.Σ. και των εγγράφων του Δημάρχου⁶². Σε εγκύκλιο που απηύθυνε ο Δήμαρχος στους εργαζόμενους στις καπναποθήκες από την μια στηλίτευε την αλαζονική συμπεριφορά, την αλληλοϋπονόμευση και τη χαλαρότητα που επιδείκνυαν εκεί τα κομματικά μέλη και από την άλλη ανέφερε ότι ο εχθρός και η αντίδραση καρδοκούσε να καταστρέψει το έργο που επιτελούσε η Αυτοδιοίκηση. Ζητούσε οι εργαζόμενοι «να δημιουργήσουν μια άμιλλα μεταξύ τους για φτηνότερο στήσιμο και καλή δουλειά». Σε αντίθετη περίπτωση, εάν δεν αυξηθεί η παραγωγή, θα ελάττωνε τον αριθμό των εργαζομένων⁶³.

Ο Δήμαρχος δεν δίστασε να κάνει και απολύσεις προσωπικού, όπως δύο ιατρών που δεν παρουσιάστηκαν για ανάληψη υπηρεσίας, των κλιβανιστών του νοσοκομείου και μιας γραμματέως συνοικιακού συμβουλίου για ανεπάρκεια, ενός πυροσβέστη για παράβαση καθήκοντος και ενός αγροφύλακα για εγκατάλειψη θέσης. Στις 24 Οκτωβρίου, στο βιβλίο Πρωτοκόλλου του Δήμου έχει καταχωρηθεί η έγγραφη διαμαρτυρία του συλλόγου καπνεργατών «Η Πρόοδος» για την απόλυση 300 καπνεργατών, χωρίς να προκύπτουν οι λόγοι απόλυσης ή αν έγιναν ενέργειες επαναπρόσληψής τους⁶⁴.

Ο Δήμος είχε σταθερή πολιτική να μην εμποδίζει την ιδιωτική πρωτοβουλία, να επιτρέπει την επαγγελματική επιλογή και δραστηριοποι-

μέλη των οικογενειών των ανταρτών. Στο αρχείο έχουν διασωθεί τέτοια σημειώματα εξυπηρέτησης, ημετέρων. Ο Νομάρχης εγγράφως υποδείκνυε προσλήψεις συγκεκριμένων εκπαιδευτικών σε Αυτοδιοικήσεις. Η πρόσληψη ενός απλού πολίτη προϋπέθετε την εγγραφή και οργάνωσή του στο ΕΑΜ, βλ. Β. Γιαννογλούδη, *ό. π.*, σσ. 64, 66, 81, 108 και 261 όπου καταγράφεται μαρτυρία για τις προσλήψεις του Π. Μαυροφρύδη.

61. Γ.Α.Κ.-Α.Ν.Σ., Αρχείο Δήμου Σερρών, ΑΒΕ 414, κτ. 1, Βιβλίο Πρωτοκόλλου Αλληλογραφίας 1944.

62. Σε δημοσίευμα της αριστερής εφημερίδας *Λαϊκή Φωνή*, φ. 510 της 28-4-1945, την περίοδο της εαμικής Αυτοδιοίκησης υπήρχε μηδενική ανεργία στην πόλη. Το Εργατικό Κέντρο είχε 25 σωματεία με 5.000 εργάτες. Τα μεγαλύτερα σωματεία ήταν των καπνεργατών με 1.850 μέλη, των λιγνιτωρύχων με 950 μέλη και των οικοδόμων με 551 μέλη.

63. ΓΑΚ-Α.Ν.Σ., Αρχείο Δήμου Σερρών, ΑΒΕ 555, κτ. 115, φ. 11, «Εγκύκλιος προς τους συν. καπνεργάτες και καπνεργατριάς, τεχνίτας και υπαλλήλους των καπναποθηκών, 500/21-10-1944». Έλλειψη πειθαρχίας, αποσύνθεση οργανώσεων καθώς και ανεπάρκεια και εφαρμογή σεχταριστικής πολιτικής εκ μέρους των στελεχών κατήγγειλε στο κόμμα και ο Φρούραρχος της πόλης Οδυσσεάς Τσεμετζής, ΑΣΚΙ/ Αρχείο Κ.Κ.Ε./ κ. 416, έγγραφο του 19^{ου} Συντάγματος ΕΛΑΣ προς το Μακεδονικό Γραφείο, 20-12-1944.

64. Γ.Α.Κ.-Α.Ν.Σ., Αρχείο Δήμου Σερρών, ΑΒΕ 414, κτ. 1, Βιβλίο Πρωτοκόλλου Αλληλογραφίας 1944, 529/24-10-1944 έγγραφο.

ηση, την ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης και της άσκησης της λατρείας σύμφωνα με το πνεύμα των διατάξεων του Κώδικα Τοπικής Αυτοδιοίκησης της ΠΕΕΑ⁶⁵.

Πολλοί πολίτες συμμετείχαν ενεργά στα «κοινά» της πόλης και γενικά ο πληθυσμός δεν αντέδρασε, δεν εκδήλωσε την κοινωνική του αντίθεση και φαίνεται ότι αποδέχτηκε τη λειτουργία των θεσμών της εαμικής Αυτοδιοίκησης. Υπήρξαν όμως περιπτώσεις άρνησης διορισμού ή ανάληψης υπηρεσίας και παραιτήσεων πολιτών από θέσεις, όπως συνέβη στη λειτουργία των σχολείων, στο νοσοκομείο και στα συνοικιακά συμβούλια για οικονομικούς αλλά και για ιδεολογικούς ή κομματικούς λόγους⁶⁶.

Η άσκηση της δημοτικής εξουσίας γινόταν χωρίς ανταγωνιστική πολιτική δραστηριότητα. Στις συνεδριάσεις των συλλογικών δημοτικών οργάνων και στη λήψη αποφάσεων υπήρχε πάντοτε ομοφωνία και απουσία αντιρρήσεων και κριτικής.

Η δραστηριότητα των πολιτικών κομμάτων στην πόλη αρχικά δεν επιτρεπόταν. Ο Δήμος δέχτηκε έγγραφο αίτημα πολιτών, στις 23 Σεπτεμβρίου, να επιτρέψει τη δραστηριότητα του κόμματος της Δημοκρατικής Ένωσης ενόψει και των δημοτικών εκλογών, χωρίς να υπάρξει κάποια απόφαση⁶⁷. Η δραστηριοποίηση των κομμάτων επιτράπηκε στις αρχές Νοεμβρίου (4/11), κατόπιν σχετικής διαταγής της Κυβερνητικής Αντιπροσωπείας, με την προϋπόθεση τα κόμματα και τα στελέχη τους να μην αναμιγνύονται σε στρατιωτικά ζητήματα. Ελεύθερα δραστηριοποιούνταν από την πρώτη στιγμή της εαμικής κυριαρχίας το κομμουνιστικό κόμμα και στη συνέχεια (το Νοέμβριο) τα συνεργαζόμενα με το ΕΑΜ κόμματα: Σοσιαλιστικό, Δημοκρατική Ένωση και το Αγροτικό. Όσα στελέχη προέρχονταν από το προπολεμικό φιλελεύθερο χώρο και συνεργάστηκαν με την Αυτοδιοίκηση θεωρήθηκαν ότι ανήκουν στην ομάδα των Αριστερών Φιλελευθέρων που είχε προσχωρήσει στον εθνικό συνασπισμό της ΠΕΕΑ⁶⁸.

Έως τα τέλη του 1944 στην περιοχή συνεχίστηκαν οι ένοπλες εμφύλιες συγκρούσεις μεταξύ του ΕΛΑΣ και των εθνικιστικών-αντικομμουνιστικών οργανώσεων, της αποκαλούμενης από το ΕΑΜ «αντίδρα-

65. Χρ. Τυροβούζι, *Αυτοδιοίκηση και Λαϊκή Δικαιοσύνη, 1942-1945. Συμβολή στην Ιστορία των θεσμών της ελληνικής Αντίστασης*, Προσκήνιο, Αθήνα 1991, σσ. 127 και 176.

66. Σ. Α., Βιβλίο αποφάσεων Δημορχικής Επιτροπής, αποφ. 51/1944, 6, 13, και 175/1945.

67. Γ.Α.Κ.-Α.Ν.Σ., Αρχείο Δήμου Σερρών, ΑΒΕ 414, κτ. 1, Βιβλίο Πρωτοκόλλου Αλληλογραφίας 1944, 557/23-9-1944 έγγραφο.

68. Εφημερίδα *Αγώνας*, ό.π., σημ. 3.

σης», προς επίλυση των διαφορών τους και κυρίως για την επιβολή του μονοπωλίου της εξουσίας. Μεταξύ των άλλων αναφέρεται η σύλληψη από τους Βουλγάρους στην περιοχή της Δήμητρας Ν. Ζίχνης 360 εθνικιστών, οι οποίοι παραδόθηκαν στον ΕΛΑΣ και αφού φυλακίστηκαν στις φυλακές των Σερρών, στη συνέχεια εκτελέστηκαν σε χαράδρα στην επαρχιακή οδό Σερρών-Άνω Βροντούς⁶⁹. Για την υπόθεση αυτή κατηγορήθηκε αργότερα ο Δήμαρχος, ως στέλεχος του ΕΑΜ Σερρών.

Επίσης την ίδια περίοδο γινόταν κατ' οίκον έρευνες, συλλήψεις, ανακρίσεις και φυλακίσεις αντιφρονούντων και εθνικιστών-αντικομμουνιστών από τον ΕΛΑΣ, την Εθνική Πολιτοφυλακή και τη Λαϊκή Ασφάλεια στην πόλη και στην ύπαιθρο. Η δράση και η παντοδυναμία της Πολιτοφυλακής είχε δημιουργήσει ένα κλίμα φόβου στους κατοίκους της πόλης, που πρόσεχαν την κάθε κίνησή τους⁷⁰. Δεν έλειπαν και καταγγελίες για αυθαιρεσίες και υπέρβαση καθηκόντων τους⁷¹. Κατά την παράδοση της εξουσίας του ΕΑΜ στις μονάδες της Εθνοφυλακής, το Μάρτιο του 1945, βρέθηκαν 500 άτομα έγκλειστα στις φυλακές των Σερρών και 1.750 στις φυλακές του Σιδηροκάστρου που είχαν συλληφθεί από τις παραπάνω ένοπλες οργανώσεις της περιοχής⁷². Από το δη-

69. Ακόμη αναφέρονται: α) η παράδοση από τους Βουλγάρους 200 αντικομμουνιστών που διέφυγαν στη Βουλγαρία, μετά την μάχη του Κιλκίς ζητώντας άσυλο και η εκτέλεσή τους στον Προμαχώνα, β) η μάχη της Τριάδας στις 12 Νοεμβρίου και η εκτέλεση των συλληφθέντων αντικομμουνιστών και γ) η εκτέλεση 180 εθνικοφρόνων από τα χωριά της Νιγρίτας στη θέση «Τραπέζια» στις 18 Νοεμβρίου, βλ. Απ. Ζαφρούδης (Παπούλιας), *Απομνημονεύματα, Δημητρίτσι 1983*, σσ. 143-160. Παρμ. Παπαθανασίου, *Για τον Ελληνικό Βορρά. Μακεδονία 1941-1944. Αντίσταση και τραγωδία*, τόμ. 2, Παπαζήσης, Αθήνα 1997, σσ. 705-708. Ανωπόμου, *Υπό το φως της αλήθειας, Οι Οργανώσεις Αντιστάσεως Βορείου Ελλάδος*, έκδ. Λεγεώνας Εφεδρικών Πολεμιστικών Οργανώσεων Βορείου Ελλάδος, Θεσσαλονίκη 1948, σ. 75. Αθ. Φροντιστού, Π.Α.Ο. *Πανελλήνιος Απελευθερωτική Οργάνωση. Ιστορία και προσφορά της εις την Εθνικήν Αντίστασιν 1941-1945*, Θεσσαλονίκη 1977, σσ. 338-358. Γ. Πριόβολου, *Αντιπαραθέσεις και διαμάχες στην κατεχόμενη Μακεδονία (1941-1944). Μόνιμοι αξιωματικοί στον ΕΛΑΣ Μακεδονίας. Αρχαιακά τεκμήρια*, Επίκεντρο, Θεσσαλονίκη 2013, σ. 189 και Β. Καλογριά, *ό.π.*, σ. 392.

70. Προφορικές μαρτυρίες των Δημητρίου Αλβανού και Ιορδάνη Νομίδη στο συγγραφέα Κώστα Πασγάλη. Για το πόσο σημαντικές και αναντικατάστατες πηγές πληροφόρησης είναι οι προφορικές μαρτυρίες της περιόδου, βλ. Χρ. Τυροβούζη, *ό.π.*, σσ. 20-26 και Paul Thompson, *Φωνές από το παρελθόν. Προφορική ιστορία*, επιμ. Κ. Μπάδα, Ρ. Β. Μπούσχοτεν, μτφ. Ρ. Β. Μπούσχοτεν, Ν. Ποταμιάνος, Πλέθρον, Αθήνα 2002, σ. 216.

71. Γ.Α.Κ.-Α.Ν.Σ., Αρχείο Δήμου Σερρών, ΑΒΕ 414, κτ. 1, Βιβλίο Πρωτοκόλλου Αλληλογραφίας 1944, όπου η με αριθμό 530/24-10-1944 αίτηση του Γκιουζέλη Χρυσοστόμου με την οποία καταγγέλλει ότι κατά την γενομένη έρευνα στην οικία του, οι πολιτοφύλακες αφήρεσαν τα ατομικά οικιακά πράγματά του και ζητούσε την επιστροφή τους. Ο Δήμος μετά από 26 ημέρες, στις 20 Νοεμβρίου, απέστειλε έγγραφο στην Πολιτοφυλακή ζητώντας να του «γνωρίσει σχετικώς».

72. Β. Καλογριά, *ό.π.*, σ. 405.

μοτικό αρχείο δεν προκύπτει εμπλοκή του Δήμου στις πράξεις αυτές και ειδικά στις συλλήψεις και στον εγκλεισμό κατοίκων στις φυλακές της πόλης. Στο βιβλίο Πρωτοκόλλου υπάρχει η καταχώρηση της αίτησης των «πολιτικών καταδίκων φυλακισμένων» προς το Δήμο για συνδρομή, χωρίς όμως απάντηση⁷³.

Η οικονομική διαχείριση

Η οικονομική λειτουργία του Δήμου στους τρεις πρώτους μήνες (Οκτώβριος- Δεκέμβριος 1944) έγινε χωρίς τη σύνταξη και τήρηση προϋπολογισμού. Το νόμισμα των καθημερινών συναλλαγών παρέμεινε το λέβα, το βουλγαρικό νόμισμα που είχε επιβληθεί κατά τη διάρκεια της κατοχής, λόγω της επάρκειας και της εγκυρότητάς του⁷⁴. Η ισοτιμία του προς τη νέα δραχμή που εισήγαγε η κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας του Γ. Παπανδρέου, το Νοέμβριο 1944, διαμορφωνόταν: 1 δραχμή προς 8,9 λέβα, ενώ στα μέσα Ιανουαρίου 1945 είχε ανατιμηθεί και είχε γίνει 1 δραχμή προς 1,5 λέβα.

Ο οικονομικός απολογισμός που έγινε στο τέλος του 1944 έδειξε ότι τα έσοδα έφθασαν τα 54.605.759 λέβα και τα έξοδα τα 52.665.441 λ., αφήνοντας αποθεματικό πλεόνασμα 1.940.318 λ. Για το επόμενο τρίμηνο (Ιανουάριος - Μάρτιος 1945) καταρτίστηκε προϋπολογισμός, που, ενώ αρχικά είχε έσοδα 45.400.000 λ. (τακτικά: 9.435.000, έκτακτα: 570.000, ειδικά: 33.270.000 και απαιτήσεις από τρίτους: 2.125.000) και έξοδα 42.400.000 λ. (τακτικά 12.765.000, έκτακτα: 230.000 και ειδικά 29.405.000) και άφηγε αποθεματικό 3.000.000 λ., αναπροσαρμόστηκε δύο φορές για να ενσωματώσει τη διαφαινόμενη αύξηση των ειδικών εσόδων, που ανέρχονταν σε 40 εκατομμύρια λέβα και διαμορφώθηκε τελικά με έσοδα 62.400.000 λ., έξοδα 55.400.000 λ. και με αντίστοιχη αύξηση του αποθεματικού σε 7.000.000 λ. Ο προϋπολογισμός στηριζόταν κυρίως στα ειδικά έσοδα που αντιπροσώπευαν το 85% του συνόλου και προέρχονταν από την παραγωγή και πώληση των προϊόντων του εργο-

73. Γ.Α.Κ.-Α.Ν.Σ., Αρχείο Δήμου Σεργών, ΑΒΕ 414, κτ. 1, Βιβλίο Πρωτοκόλλου Αλληλογραφίας 1944, 548/16-10-1944 αίτηση.

74. Το βουλγαρικό νόμισμα παρέμεινε το επίσημο νόμισμα και σε όλη την Ανατ. Μακεδονία και Θράκη, βλ. Χρ. Γκόντζου - Κ. Αναστασάκου, *Οι εκπαιδευτικοί στην Εθνική Αντίσταση*, Αθήνα 1985, σσ. 260-261. Η Νομαρχία Σεργών με υπόμνημά της «εξήτησε από την Κυβέρνηση την συλλογήν και την αντικατάστασιν του λεβιού διά καινούργιας δραχμής», Β. Γιαννογλούδη, *ό. π.*, σ. 105. Επίσημα το λέβα αντικαταστάθηκε από την δραχμή το Μάρτιο του 1945. Από το Φεβρουάριο του 1945 άρχισαν να λειτουργούν ελληνικές τράπεζες στην πόλη. Το Φεβρουάριο είχε ανοίξει υποκατάστημα και η εαμική «Τράπεζα του Λαού» που είχε έδρα την Καβάλα. Ο Δήμος σε αυτή την τράπεζα άνοιξε λογαριασμό καθημερινών συναλλαγών με πρώτη κατάθεση 100.000 λέβα. Σ. Α., Βιβλίο αποφάσεων Δημοτικής Επιτροπής 1944-45, απόφ. 89/6-2-1945 και 122/20-2-1945.

στασίου τσιγάρων⁷⁵.

Στους πρώτους τρεις μήνες οι μόνοι φόροι που επιβλήθηκαν, εκτός των τσιγάρων, ήταν επί των εισιτηρίων των κινηματογράφων, θεαμάτων και των αγοραπωλησιών των ζώων. Με την κατάρτιση όμως του προϋπολογισμού του Α' τριμήνου του 1945, συστήθηκε ειδική οικονομική επιτροπή φορολογίας και αποφασίστηκε η επιβολή τακτικών δημοτικών φόρων, όπως φωτισμού και καθαριότητας, επί του ενοικίου των οικιών, καταστημάτων και ακινήτων, επί των ιδιοκτητών μηχανοκινήτων βιοτεχνιών και εργοστασίων, επί των λαχανόκηπων, επί όλων των οικοδομών της πόλης κατά κατηγορία αξίας, καθώς και η επιβολή τελών ύδρευσης και άσκησης επιτηδεύματος⁷⁶. Αρχές Ιανουαρίου έγινε προσπάθεια περιορισμού εξόδων με τη συγχώνευση υπηρεσιών.

Τα έσοδα του Δήμου, εκτός από τους παραπάνω φόρους, προέρχονταν και από την εκμετάλλευση (ενοικίαση) της θεωρούμενης δημοτικής περιουσίας, δηλαδή των εγκαταλελειμμένων ακινήτων (καταστημάτων, αποθηκών και κήπων), από τη λειτουργία των επιχειρήσεων που ήλεγχε (λιγνιτωρυχεία, εργοστάσιο ηλεκτρισμού, τσιγάρων και μεταξουργείων), που αντιπροσώπευαν τα 3/4 των συνολικών εσόδων του, από τον επισιτισμό καθώς και από τη λειτουργία των δύο κινηματογράφων της πόλης. Ενδεικτικά για το μήνα Ιανουάριο 1945 τα έσοδα ήταν: από ενοίκια 11.715 λ., από τη λειτουργία των δημοτικών φαρμακείων 296.751 λ., από το εργοστάσιο ηλεκτρισμού 300.000 λ., από το καπνεργοστάσιο 6.544.763 λ., από τον Επισιτισμό 500.000 λ. και από τους κινηματογράφους 808.587 λ.⁷⁷.

Επιπλέον δύο φορές το Δ.Σ. αποφάσισε την επιβολή εκτάκτων εισφορών σε πολίτες. Την πρώτη, αρχές Δεκεμβρίου, ύστερα από απόφαση του Νομαρχιακού Συμβουλίου η Δημορχιακή Επιτροπή κατάρτισε πίνακα καταβολής υποχρεωτικής εθνικής εισφοράς, υπό τύπον δανείου, συνολικού ποσού 206 εκατομμυρίων λέβα, ιδιωτών που συνεργάστηκαν και πλούτισαν κατά την γερμανοβουλγαρική κατοχή, αναφέροντας ότι τα χρήματα αυτά θα χρησιμοποιηθούν για ανακούφιση του δυστυχημένου λαού. Στην απόφαση που έλαβε το Δ.Σ. του Δήμου διευκρινιζόταν ότι δεν είναι μέτρο εκδίκησης, αλλά δικαιοσύνης, που επιβάλλεται για εθνικούς λόγους και οι ίδιοι φορολογούμενοι θα έπρεπε να το θεωρήσουν τιμή, διότι τους δίνεται η ευκαιρία να βοηθήσουν στην επούλωση

75. Γ.Α.Κ.-Α.Ν.Σ., Αρχείο Δήμου Σερρών, ΑΒΕ 205, κυτ. 1, Βιβλίο αποφάσεων Δημοτικού Συμβουλίου 1944-45, αποφ. 7, 9, 30 και 45/1945.

76. Γ.Α.Κ.-Α.Ν.Σ., Αρχείο Δήμου Σερρών, ΑΒΕ 205, κυτ. 1, Βιβλίο αποφάσεων Δημοτικού Συμβουλίου 1944-45, αποφ. 10, 12, 13, 14, 15, 16 και 17/1945.

77. Σ. Α., Πρόχειρο βιβλίο ταμείου Δήμου Σερρών.

των πληγών του λαού⁷⁸. Το μέτρο της έκτακτης εισφοράς αφορούσε επιχειρηματίες, δικηγόρους και εμπόρους της πόλης οι οποίοι όμως αντέδρασαν και έκαναν ενστάσεις, γεγονός που ανάγκασε το Νομαρχιακό Συμβούλιο να συστήσει Αναθεωρητική Επιτροπή στις 12-1-1945 για να τις εξετάσει⁷⁹. Έκτακτη εισφορά σε συγκεκριμένες επαγγελματικές κατηγορίες είχε επιβληθεί από το ΕΑΜ και σε άλλες πόλεις τις Μακεδονίας⁸⁰. Τελικώς, η είσπραξη της εισφοράς στην πόλη επιχειρήθηκε να πραγματοποιηθεί και με τη βία. Από την Πολιτοφυλακή πραγματοποιήθηκαν συλλήψεις εμπόρων και επιχειρηματιών, που θεωρούνταν ηγέτες της αντίδρασης και συνεργάτες των κατακτητών. Μεταξύ των επιχειρηματιών αναφέρεται η σύλληψη του ιδιοκτήτη του υδροηλεκτρικού εργοστασίου Κ. Νάσιουτζικ, ο οποίος αφέθηκε να δραπετεύσει χάρις στις λίρες που κατέβαλε στο κομμουνιστικό κόμμα⁸¹. Το άγνωστο ποσό που τελικά εισπράχθηκε από την έκτακτη εισφορά περιήλθε στο Ν.Σ. ή στις οργάνώσεις χωρίς να καταχωρηθεί στο ταμείο του Δήμου.

Τη δεύτερη φορά, στις 18 Ιανουαρίου 1945 η Δημορχιακή Επιτροπή αποφάσισε τη σύναψη δανείου ύψους 2.500.000 λ. από τους εμπόρους της πόλης για τις ανάγκες του Δήμου. Δεν υπάρχουν περισσότερα στοιχεία για την πραγματοποίηση ή όχι και αυτής της απόφασης⁸². Από το αρχείο προκύπτει ότι τη συγκεκριμένη περίοδο τα ταμειακά διαθέσιμα

78. Γ.Α.Κ.-Α.Ν.Σ., Αρχείο Δήμου Σερρών, ΑΒΕ 205, κτ.1, Βιβλίο αποφάσεων Δημοτικού Συμβουλίου 1944-45, αποφ. 142/1944. Σ. Α., Βιβλίο αποφάσεων Δημοτικής Επιτροπής 1944-45, απόφ. 64/1944.

79. Β. Γιαννογλούδη, *ό. π.*, σ. 189.

80. Έκτακτη εισφορά σε χρυσό και σε χαρτονομίσματα επιβλήθηκε και στη Θεσσαλονίκη και οδήγησε σε απαγωγές απείθαρχων επιχειρηματιών και σε κατασχέσεις και εκποιήσεις εμπορευμάτων, βλ. Γ. Στεφανίδη, «Η Ερυθρά Συμπρωτεύουσα. Η κυριαρχία του ΕΑΜ στη Θεσσαλονίκη. Οκτώβριος 1944- Ιανουάριος 1945», *Μακεδονία και Θράκη, 1941-1944: Κατοχή-Αντίσταση-Απελευθέρωση*, Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου-Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας Α.Π.Θ., Διεθνές Συνέδριο, Θεσσαλονίκη 9-11 Δεκεμβρίου 1994, ΙΜΧΑ, Θεσσαλονίκη 1998, σσ. 363 και 373. Σ. Μουμτζή, *Η κόκκινη βία 1943-1946. Η μνήμη και η λήθη της Αριστεράς*, Επίκεντρο, Θεσσαλονίκη 2013, σ. 219. George Alexander, «British Perceptions of EAM/ELAS. Rule in Thessaloniki 1944-1945», *Balkan Studies*, 21/2 (1980) 214. Στην Κατερίνη επιβλήθηκε υποχρεωτική εισφορά σε 65 εμπόρους από 50 έως 50.000 λιρών, συνολικού ποσού 62.000 λιρών, Α. Ζαρκανέλα, «ΕΑΜοκρατία: προοδευτική εισφορά σε λίρες στην Κατερίνη», στο <http://www.dionolympos.gr/>. Για την είσπραξη της εισφοράς οργανώθηκε από τον Έπαρχο ειδική εκτέλεση σε ορισμένους, που αρνήθηκαν να πληρώσουν, βλ. Ν. Σαλπιστή, *ό. π.*, σ. 126.

81. ΑΣΚΙ/ Αρχείο Κ.Κ.Ε./ κ. 416, υπ' αριθμ. 23/9/77 έγγραφο του ΚΚΕ/ Γραφείο περιοχής Μακεδονίας-Θράκης, απάντηση στην από 11-12-1952 επιστολή του Θωμά Σταγκογιάννη, και Κ. Πασχάλη, *Βασίλης Ραφτούδης 1914-1948*, Φιλίστωρ, Αθήνα 2006, σσ. 166-168.

82. Σ. Α., Βιβλίο αποφάσεων Δημοτικής Επιτροπής 1944-45, απόφ. 26/1945.

του Δήμου είχαν μειωθεί δραματικά. Έλλειψη νομισματικής σταθερότητας και υπερπληθωρισμός επικρατούσαν στην οικονομία της πόλης. Τα έσοδα του Δήμου επιδεινώθηκαν, γι' αυτό από τα μέσα Φεβρουαρίου μέχρι και το Μάρτιο εκποίησε ποσότητα τσιγάρων, μετάξις και νομισμάτων (χρυσών λιρών, εικοσάφραγκων, σελινίων και δραχμών) που διέθετε προς κάλυψη των ταμειακών αναγκών του⁸³.

Από τα έξοδα του Δήμου σημαντική είναι η δαπάνη που κατέβαλε για μισθούς. Εκτός από τους δημοτικούς υπαλλήλους μισθοδοτούνταν το προσωπικό του Κτηνιατρείου, της Αγροφυλακής, της Πυροσβεστικής, οι εκπαιδευτικοί, το προσωπικό και ιατροί του Λαϊκού και Στρατιωτικού νοσοκομείου, των δημοτικών ιατρείων και φαρμακείων, το προσωπικό και οι δικαστές της Λαϊκής δικαιοσύνης, οι μουσικοί του Δήμου και οι υπάλληλοι του ξενοδοχείου «Μητρόπολις», συνολικά 338 άτομα⁸⁴. Ακόμη δίνονταν μηνιαίες αποζημιώσεις στα μέλη των διαφόρων επιτροπών, στους υπευθύνους και στους γραμματείς των συνοικιακών συμβουλίων και στο προσωπικό της Πολιτοφυλακής. Παρόλο που η δαπάνη μισθοδοσίας ξεπερνούσε τα τρία εκατομμύρια λέβα ο Δήμος, όταν ανέβηκε το κόστος ζωής στην πόλη, το Φεβρουάριο 1945, αποδέχθηκε αιτήματα υπαλλήλων του και έδωσε στον καθένα εφάπαξ βοήθημα 5.000 λ. και αύξησε το μισθό του κατά 30% σε εφαρμογή της σχετικής απόφασης της Διοικητικής Επιτροπής Αν. Μακεδονίας-Θράκης⁸⁵.

Αντίθετα μικρή ήταν η δαπάνη στο τεχνικό πρόγραμμα του Δήμου καθ' όλη την περίοδο, το οποίο υπολογίζεται ότι δεν έφθασε ούτε 5% των συνολικών δαπανών. Η μειωμένη δαπάνη οφείλεται και στη δυνατότητα που είχε ο Δήμος να πραγματοποιεί μικρά δημοτικά έργα με επιβολή προσωπικής εργασίας. Μεταξύ των έργων που έγιναν στην πόλη ξεχωρίζουν τα έργα ύδρευσης και τα αντιπλημμυρικά, ενώ για οικονομικούς λόγους ο Δήμος απέρριψε την ανέγερση κτιρίου λαχαναγοράς⁸⁶.

Η Δημοτική Αρχή χορήγησε χρηματικά βοηθήματα σε αναξιοπαθούντες και απόρους δημότες, στις οικογένειες των θυμάτων του αλβα-

83. Γ.Α.Κ.-Α.Ν.Σ., Αρχείο Δήμου Σερρών, ΑΒΕ 205, κυτ. 1, Βιβλίο αποφάσεων Δημοτικού Συμβουλίου 1944-45, απόφ. 42/1945. Σ. Α., Βιβλίο αποφάσεων Δημοραρχικής Επιτροπής, αποφ. 103, 104 και 151/1945.

84. Σ. Α., Πρόχειρο βιβλίο ταμείου Δήμου Σερρών. Ο κατώτερος μισθός των υπαλλήλων είχε καθοριστεί από τον Οκτώβριο του 1944, στα 6.000 λέβα το μήνα.

85. Γ.Α.Κ.-Α.Ν.Σ., Αρχείο Δήμου Σερρών, ΑΒΕ 205, κυτ. 1, Βιβλίο αποφάσεων Δημοτικού Συμβουλίου 1944-45, αποφ. 20 και 21/1945.

86. Σ. Α., Πρόχειρο βιβλίο ταμείου Δήμου Σερρών. Στη γειτονική πόλη, τη Δράμα, η Δημοτική Αρχή ανήγειρε κτίριο Λαϊκής Αγοράς με 40 περίπου καταστήματα για την εγκατάσταση των επαγγελματιοβιοτεχνών της πόλης, Γ. Χατζηκαλογιάννη, «Δράμα (Κατοχή-Εθνοπροδοσία και Αυτοδιοίκηση)», περ. *Εθνική Αντίσταση*, τχ. 52, Νοέμβριος 1986, σσ. 32-33.

νικού, γερμανικού πολέμου και της Αντίστασης, στους επιστρατευμένους της ΕΛΑΣ και στις οικογένειές τους. Με διαταγή του Νομαρχιακού Συμβουλίου είχε αναλάβει την τροφοδοσία της πολιτοφυλακής και την χορήγηση τροφίμων στις οικογένειες των ανταρτών⁸⁷. Η δαπάνη αυτή έφθασε μέχρι τέλη του 1944 στο ποσό των 7.213.475 λ. για 2.295 βοηθήματα- επιδόματα, αντιπροσωπεύοντας το 1/6 των συνολικών εξόδων του Δήμου για τους τρεις πρώτους μήνες. Το 43% αυτής της δαπάνης δόθηκε σε αναξιοπαθόντες, το 27% σε απόρους, το 26,5% σε επιστρατευμένους και το 3,5% σε πρόσφυγες κ.ά.⁸⁸.

Ο Δήμος συμμετείχε με ένα εκατομμύριο λέβα στο μετοχικό κεφάλαιο της νεοϊδρυθείσας Τράπεζας του Λαού και υποστήριξε χρηματικά τη λειτουργία των δημοσίων υπηρεσιών της πόλης, όπως της Τηλεγραφικής, των Σιδηροδρόμων, της Ένωσης Γεωργικών Συνεταιρισμών, του Λαϊκού Τυπογραφείου, της Νομαρχίας και του Επαρχιακού Συμβουλίου. Ενίσχυσε επίσης οικονομικά, τις πολιτικοστρατιωτικές οργανώσεις του ΕΑΜ (Φρουραρχείο, Εθνική Αλληλεγγύη, Επιμελητεία του Αντάρτη, Πολιτοφυλακή και ΕΠΟΝ), τις κομματικές οργανώσεις του ΚΚΕ, καθώς και φιλικά κομματικά προσκείμενους συνδικαλιστικούς φορείς ακόμη και άλλων περιφερειών (π.χ. το Σύλλογο Καπνεργατών Ροδολείβους)⁸⁹. Πέρα από την οικονομική στήριξη, δεν προέκυψε άλλη συμμετοχή του Δήμου στη δραστηριότητα των στρατιωτικών οργανώσεων του ΕΑΜ-ΕΛΑΣ.

Η παραίτηση της Δημοτικής Αρχής

Μετά τη συμφωνία της Βάρκιζας η παράδοση της εξουσίας από το Ε.Α.Μ. γινόταν στις μονάδες Εθνοφυλακής που προωθούνταν σταδιακά σε όλη την χώρα με τη συνοδεία βρετανικών στρατευμάτων. Στην πόλη των Σερρών οι πρώτες μονάδες της Εθνοφυλακής έφθασαν στις 14 Μαρτίου⁹⁰.

Την επόμενη ημέρα συνεδρίασε για τελευταία φορά το Δημοτικό Συμβούλιο και μεταξύ των άλλων απεφάσισε την απόλυση, από 1-4-1945, όλων των υπαλλήλων του Δήμου και των οργανισμών του, που είχαν αποκτήσει με αίτησή τους ξένη (βουλγαρική) υπηκοότητα κατά τη διάρκεια της κατοχής⁹¹. Η απόφαση αυτή δεν υλοποιήθηκε, λόγω παραί-

87. Το Νομαρχιακό Συμβούλιο στις 4-12-1944, διέταξε να δίδονται στις οικογένειες των ανταρτών επιπλέον τρόφιμα από όσα δίδονταν σε όλο το λαό, βλ. Β. Γιαννογλούδη, *ό. π.*, σσ. 87 και 107.

88. Σ. Α., Βιβλίο ταμείου Κοινωνικής Πρόνοιας και Υγιεινής Αντιλήψεως Δήμου Σερρών 1944.

89. Σ. Α., Βιβλίο αποφάσεων Δημοτικής Επιτροπής, απόφ 165/1945.

90. Εφημ. *Το Φως*, φ. 11328 της 15-3-1945.

91. Γ.Α.Κ.-Α.Ν.Σ., Αρχείο Δήμου Σερρών, ΑΒΕ 205, κυτ. 1, Βιβλίο αποφάσεων

τησης της Δημοτικής Αρχής τις επόμενες ημέρες. Το θέμα της «εκκαθάρισης των υπηρεσιών» από υπαλλήλους που συνεργάστηκαν με τον εχθρό αναφέρονταν στο άρθρο 7 της συμφωνίας της Βάρκιζας το οποίο όμως νομοθετήθηκε στις 21 Μαρτίου⁹².

Μια εβδομάδα πριν, στις 9 Μαρτίου, η Δημοτική Επιτροπή είχε αποφασίσει να αποκλείονται από τις δημοπρασίες ενοικίασης ή εκποίησης κινήτων και ακινήτων του Δήμου όσοι απέκτησαν ξένη υπηκοότητα κατά την διάρκεια της Κατοχής, ενώ το Δ. Σ. στις 26-2-45 είχε απορρίψει αίτηση διορισμού δασκάλας που κατά τη διάρκεια της κατοχής είχε πάρει την βουλγαρική υπηκοότητα⁹³. Αντίθετα, στις 15-2-1945, δηλαδή τρεις μέρες μετά τη συμφωνία της Βάρκιζας, το Νομαρχιακό Συμβούλιο

Δημοτικού Συμβουλίου 1944-45, απόφ. 44/1945. Οι καταγεγραμμένοι ως Βούλγαροι την περίοδο της Κατοχής ανήκουν σε 4 κατηγορίες: α) στους ντόπιους βουλγαρίζοντες σλαβόφωνους, β) στους Βούλγαρους υπαλλήλους και εποίκους, γ) στους Έλληνες που ζήτησαν και πήραν τη βουλγαρική υπηκοότητα είτε από καιροσκοπισμό είτε από πιέσεις που δέχθηκαν και δ) σε μικρό αριθμό βουλγαρίζοντων σλαβόφωνων της Δ. Μακεδονίας που ήλθαν στην Ανατολική και ανέλαβαν διάφορες θέσεις στην κατοχική διοίκηση, βλ. Τ. Χατζηαναστασίου, «Δωσιλόγοι ή απελευθερωμένοι πληθυσμός, Σλαβόφωνοι συνεργάτες των βουλγαρικών αρχών κατοχής στη βουλγαροκρατούμενη Ανατολική Μακεδονία και Θράκη, στο: Ιακ. Μιχαηλίδης, Ηλ. Νικολακόπουλος, Χ. Φλάισερ (επιμ.), «Εχθρός» εντός των τειχών. Όψεις του Δωσιλογισμού στην Ελλάδα της Κατοχής, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2006, σ. 274.

92. Για την τιμωρία των δωσιλόγων, από το Μάρτιο του 1944 η ΠΕΕΑ είχε ψηφίσει την υπ' αριθμόν 8 Πράξη με τίτλο «Τιμωρία των οργάνων των κατακτητών» από τα αρμόδια στρατοδικεία. Βέβαια το ΕΑΜ και ο ΕΛΑΣ, την περίοδο της απόλυτης κυριαρχίας τους, ως δωσιλόγους αντιμετώπισαν τόσο τους ένοπλους αντιπάλους των Ταγμάτων Ασφαλείας, όσο και τους πολιτικούς εχθρούς τους, Σ. Δορδανά, *Η γερμανική στολή στη Ναφθαλίνη. Επιβιώσεις του δωσιλογισμού στη Μακεδονία, 1945-1974*, Εστία, Αθήνα 2011, σ. 227. Μετά την Απελευθέρωση η κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας ψήφισε την υπ' αριθμόν 1 Συντακτική πράξη «περί επιβολής ποινικών κυρώσεων κατά των συνεργασθέντων μετά του εχθρού» και τις τροποποιήσεις αυτής με τον Ν. 37 της 22-11-194. Στη συνέχεια, τον Ιανουάριο του 1945, η νέα κυβέρνηση του Ν. Πλαστήρα ψήφισε την υπ' αριθμόν 6 Συντακτική Πράξη που είχε τις ίδιες αλλά αποσαφηνισμένες ορισμένες διατάξεις. Η κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας συζητούσε, από αρχές Νοεμβρίου την εκκαθάριση των δημοσίων υπηρεσιών από όσους υπαλλήλους συνεργάστηκαν με τον εχθρό. Τελικά, νομοθέτησε μόνο για την εκκαθάριση του Στρατού και της Χωροφυλακής, εφημ. *Ριζοσπάστης*, φ. 30 της 16-11-1944 και φ. 36 της 23-11-1944. Για τους δημοσίους υπαλλήλους και τους εργαζόμενους στην τοπική Αυτοδιοίκηση τα σχετικά νομοθετήματα ψηφίστηκαν μετά τη Συμφωνία της Βάρκιζας και εφαρμόστηκαν με διαφορετική ερμηνεία από την αρχική πρόθεση του νομοθέτη, δηλαδή εναντίον όσων συμπαθούσαν τα κόμματα της Αριστεράς, Πρ. Παπαστράτη, «Η εκκαθάριση των δημοσίων υπηρεσιών στην Ελλάδα τις παραμονές του Εμφυλίου Πολέμου», στο: L. Baerentsen, Γ. Ιατροίδης, Ο. Smith (επιμ.), *Μελέτες για τον εμφύλιο Πόλεμο 1945-1949*, Ολκός, Αθήνα 1992, σσ. 47-66.

93. Σ. Α., Βιβλίο αποφάσεων Δημορχικής Επιτροπής, απόφ 214/1945 και Γ.Α.Κ.-Α.Ν.Σ., Αρχείο Δήμου Σερρών, ΑΒΕ 205, κυτ. 1, Βιβλίο αποφάσεων Δημοτικού Συμβουλίου 1944-45, απόφ. 33/1945.

είχε αποφασίσει να χορηγηθεί η ελληνική υπηκοότητα σε όλους τους βουλγαρογραμμένους πολίτες της περιοχής κατά την διάρκεια της κατοχής, εφόσον δεν διέπραξαν εγκλήματα και δεν συνεργάστηκαν αντεθνικά με τους Βουλγάρους⁹⁴.

Λίγες ημέρες μετά, στις 23 Μαρτίου 1945, ο Δήμαρχος με επιστολή του προς τον σερραϊκό λαό ανακοίνωνε την παραίτησή του. Προηγήθηκε έγγραφο του νέου Νομάρχη Σ. Νίκογλου που του ζητούσε να παραδώσει τη Δημαρχία. Ο Δήμαρχος, διαμαρτυρόμενος και για να μην προκληθούν επεισόδια εξαιτίας του, παρέδωσε το Δήμο, δηλώνοντας ότι έπραξε στο ακέραιο το καθήκον του και έφερε σε πέρας το βαρύ έργο της δημοτικής διοίκησης που ο λαός του είχε αναθέσει⁹⁵. Κατά την αποχώρησή του, στο δημοτικό ταμείο υπήρχαν διαθέσιμα ποσά: 2.974.698 λέβα, 46.250 δραχμές, 1.980 χρυσά φράγκα, 25 λίρες οθωμανικές και 8 Αγγλίας⁹⁶.

Ο Δήμαρχος, όπως και ο Νομάρχης και άλλα στελέχη του ΕΑΜ κατά τη διάρκεια του Εμφυλίου παραπέμφθηκαν σε δίκη στο Ειδικό Δικαστήριο Δωσιλόγων Σερρών για συνεργασία με τις κατοχικές δυνάμεις και για πράξεις βίας σε βάρος Ελλήνων. Ως συνεργασία με ξένες εχθρικές δυνάμεις θεωρήθηκε η συγκατοίκηση με τους Βουλγάρους από την ημέρα της απελευθέρωσης (14 Σεπτεμβρίου) έως την αποχώρησή τους από την περιοχή, στις 20 Οκτωβρίου 1944, ενώ οι πράξεις βίας αναφέρονταν στη φυλάκιση, το βασανισμό και εκτέλεση από τον ΕΛΑΣ, των 360 εθνικιστών στην επαρχιακή οδό Σερρών- Α. Βροντούς. Για την πρώτη κατηγορία αθώωθηκαν, δικάστηκαν όμως για τη δεύτερη⁹⁷.

Επιλογικά

Ο θεσμός της τοπικής Αυτοδιοίκησης ενεργοποιήθηκε και λειτούργησε με εξαιρετική δυναμική από τα στελέχη του ΕΑΜ στην πόλη των Σερρών μετά την Απελευθέρωση, από τον Οκτώβριο του 1944 έως στις 23 Μαρτίου του 1945. Ανταποκρίθηκε στην πιεστική ανάγκη ανασυγκρότησης και διοίκησης του χώρου που αποδιοργάνωσε η επί 3,5 χρόνια βουλγαρική κατοχή.

Η Δημοτική Αρχή αντιμετώπισε αμέσως τα σοβαρά κοινωνικά προβλήματα που υπήρχαν, ανέπτυξε ανθρωπιστικό πρόγραμμα και υ-

94. Β. Γιαννογλούδη, *ό. π.*, σ. 246.

95. Εφημερίδα *Νίκη*, φ. 50 της 27-3-1945. Στην επιστολή του ο Δήμαρχος φαίνεται να πίστευε ότι η προβλεπόμενη, από τη Συμφωνία της Βάρκιζας, ανάληψη του ελέγχου της χώρας από την ελληνική κυβέρνηση δεν αφορούσε την εκλεγμένη εαμική Αυτοδιοίκηση.

96. Σ. Α. Βιβλίο πρόχειρου ταμείου Δήμου Σερρών και Βιβλίο ταμείου ξένων νομισμάτων.

97. Αβρ. Παπαδοπούλου, *ό. π.*, σσ. 28-41 και 80-81. Β. Καλογριά, *ό. π.*, σσ. 368-369.

πηρεσίες Πρόνοιας, Επισιτισμού και Περίθαλψης. Επέδειξε αλληλεγγύη, συμπαραστάση και φροντίδα σε απόρους, αστέγους, ασθενείς και γενικά στον εξαθλιωμένο από τις συνθήκες της Κατοχής, πληθυσμό της πόλης. Υποστήριξε τη λειτουργία των δημοσίων υπηρεσιών, των υποδομών υγείας και υγιεινής και της εκπαίδευσης. Προσπάθησε να επανεκκινήσει την οικονομική δραστηριότητα του τόπου, να δημιουργήσει θέσεις απασχόλησης στον πρωτογενή και μεταποιητικό τομέα, να αυξήσει την τοπική παραγωγή, να κατοχυρώσει τα εργατικά δικαιώματα και να τηρήσει στην πράξη την ισότητα των δύο φύλων.

Επέλεξε η οικονομική της πολιτική να βασιστεί στο λαϊκό έλεγχο και στη μονοπωλιακή διεύθυνση του δημοσίου χώρου, εγκαθιδρύοντας επιτροπές ελεγκτικού και «πανεποπτικού» χαρακτήρα με επίκληση την εξασφάλιση και κατοχύρωση των δημοσίων αγαθών (επάρκεια προϊόντων, χαμηλή τιμή, εξασφάλιση εργασίας κλπ). Έτσι, έκανε παρεμβάσεις στη παραγωγή, στη διακίνηση και στις τιμές των προϊόντων, και στη λειτουργία των επιχειρήσεων για την παραγωγικότητα, τις συνθήκες εργασίας των εργαζομένων, τις προσλήψεις και τον καθορισμό ημερομισθίων και μισθών. Αποκορύφωμα της παρεμβατικής οικονομικής της πολιτικής ήταν οι δημοτικοποιήσεις και ο απόλυτος διαχειριστικός έλεγχος που επέβαλε στις μεγάλες επιχειρήσεις, καταργώντας τα δικαιώματα της ιδιοκτησίας και της διεύθυνσης λειτουργίας.

Οι αποφάσεις της Δημοτικής Αρχής δεν φαίνεται να αποτελούσαν υλοποίηση ενός προσχεδιασμένου και συγκροτημένου πολιτικού οικονομικού προγράμματος αλλά εφαρμογή στην πράξη των αντιστασιακών διατάξεων και των μαρξιστικών και σοσιαλιστικών θεωριών (κοινωνικοποίηση μέσων παραγωγής), για την αντιμετώπιση των κοινωνικών και οικονομικών αναγκών και των προβλημάτων που προέκυπταν μετά την Απελευθέρωση. Συχνά τροποποιούσε ανεδαφικές στην εφαρμογή και αμφιλεγόμενες στη χρησιμότητα αποφάσεις της, μετέβαλε τη σύνθεση επιτροπών, αναπροσδιόριζε τους σκοπούς και το επιδιωκόμενο έργο τους ανάλογα με τα κοινωνικά προβλήματα που αναφύονταν ή τα αλληλοσυγκρουόμενα συμφέροντα που αναπτύσσονταν.

Η αυξημένη και ενεργή συμμετοχή των πολιτών, κυρίως εμπιστοσύνης της, δηλαδή μελών του ΕΑΜ και του κομμουνιστικού κόμματος στις πολυάριθμες επιτροπές και στα συλλογικά όργανα της Αυτοδιοίκησης δημιούργησε απότομη ανοδική κοινωνική κινητικότητα και διαμόρφωσε μια νέα βάση στην τοπική κοινωνική ιεραρχία.

Η ταμειακή διαχείριση της Δημοτικής Αρχής μπορεί να αποτιμηθεί θετικά, γιατί δεν υπήρξε ζημιολόγος και ελλειμματική και κυρίως για τους κοινωνικούς και ανθρωπιστικούς σκοπούς που διεκπεραίωσε. Η πολιτική όμως διαχείριση της Δημοτικής Αρχής σαφώς προσδιορίζεται

από την ιδεολογία και τις πολιτικές άσκησης εξουσίας των οργανώσεων της Αντίστασης (ΕΑΜ-ΕΛΑΣ) και του ΚΚΕ που την υποστήριζαν και που αμφίδρομα η ίδια τις χρηματοδοτούσε ή οικονομικά τις ενίσχυε, όπως είδαμε. Η δράση όμως αυτών των οργανώσεων στην περιοχή ταυτίστηκε με τη συνέχιση των αιματηρών εμφυλίων συγκρούσεων (μεταξύ ΕΛΑΣ και εθνικιστών-αντικομμουνιστών) και με την έντονη παρουσία και δράση των κατασταλτικών μηχανισμών (της Εθνικής Πολιτοφυλακής), που οδήγησαν στην απόλυτη κυριαρχία της εαμικής πλευράς αλλά επιβάρυναν δυσμενώς και αναπόφευκτα και τη φυσιογνωμία της Δημοτικής Αρχής. Γι αυτό, μετά και την ήττα της Αριστεράς στον Εμφύλιο και την επικράτηση του μετεμφυλιακού κράτους των νικητών, απαξιώθηκε, υποτιμήθηκε και τελικά λησμονήθηκε το έργο της ανασυγκρότησης και αναδιοργάνωσης που ο Δήμος είχε επιτελέσει εκείνη την περίοδο.



Το Δημαρχείο Σερρών στις αρχές του 1944.




Από την υποδοχή της Κυβερνητικής Αντιπροσωπείας τον μήνα Οκτώβριο. Ο Δήμαρχος Καντάς μπροστά με το καπέλο και πίσω του διακρίνεται ο υπουργός εργασίας Μ. Πορφυρογένης (συλλογή Π. Καντά).

Συνοικιακός Συμβούλιον Θρακική
Βεβαίωσις

Εβαίωσμεν ὅτι ἡ Δι. Κωνσταντίνου 8.
Βιγαροζῶν ἐπὶ τοῦ ἀσπ. 48 (31) κατόμου
τοῦ Συνοικιακοῦ μου περιμετρήσας ἀκριβῶς
ἀποφασίζων ὅτι ἔσθ' ἄφοροι καὶ μὴ ἔχον
ἄλλου προσάγει παρακαλοῦμεν ἐπὶ αὐτῶν
ἐπιβλ. ἐν Κομοτηρῶν ἐφεὶς ἀφαιρούμεθα
ἀποφασίζον ἰσορροπίας ἐξήτης ἐν ἀέθρῳ

Σημ. 27/12/44
ὁ Ὑπάρχων




Συνοικιακὸν Γραφεῖον
στ' Ἰαμυαίνῃ
ἡμ.

Πρὸς τὸ Γραφεῖον
Προποτίαν

ἵνα κληρῶνται πᾶσι
τοῖς ἐκ μέρους Πιλοῦλου
ἐλεγκταῖς (ὁ ἀριθμὸς τοῦ
Παραφαινοῦ ἐλεγκτικῆς εἴσεως
τῆς τῶν ΕΠΑΣ ἐν κατὰ
δρομῆς 88' κατι-νωρηθῆ
ἐπὶ καλοῦρον τῆς διωτικῆς
ταφῆνται

10.1.45




Συνοικιακὸν Συμβούλιον
Ἰαμυαίνης

Πρὸς ἐξὴν Πρόνοιαν
12/1/45. ἀριθμὸς τοῦ Πρωτοκόλλου
4500-ἐξ.χ. ἐπὶ δὲ

Ἐβαίωσμεν ὅτι ὅσον Κωνσταντίνου Βιγαροζῶν εἶναι
καίτοις τῆς συνοικιακῆς μετ' αὐτῶν πρὸς τὸν ἐπὶ τὸ Μάχιμον
ΕΠΑΣ εἶδ' καὶ πρὶν χρόνια ἐπὶ τὸ Σύνθημα τοῦ συναφ.
φραγκωθῆναι ἐξουδύνῃ ἡ γονίμα τῶν εἶναι ἀμέγαλοι καὶ καί-
θιτι εἶναι ἀίρη συζητικῆς Σωφίης καὶ δι' ἡμῶν οἰσῶν τὴν
ἰσχυρὸν δὲ καὶ δι' τοῦτο ἀεραμετρήσμεν οὐκ ἐπινοοῦμεν
ἡμῶν Πρόνοιας ὅσον ἰσχυρὸν τὴν καὶ ἀποδοτικῶς ἀποδοῦναι
διδόναι ἡ ἀποδοτικῶν εἶναι ὁ ἕκαστος καὶ ἀποδοτικῶν ἔχει
ἡ ἀποδοτικῶν ἀνὰ ἡμετέρας ἀποδοτικῶν αὐτῶν τὸ ὄνομα ἔχοντες
στὴν ἡμῶν ἀποδοτικῶν καὶ ἀποδοτικῶν ἡμῶν.

Σ' ἐξ.χ. ἀσπ. 47. 1/1/45



Βεβαιώσεις Συνοικιακῶν Συμβουλίων τῆς πόλης.

Επιτροπὴ Προνοίας 426
 Διεύθυνση 13/20/49
 Δελτίο Απορίας 49 156

Δημοκράτεια Σερρών. 23-12-44. 1944
 Επιτροπή Προνοίας

208

Η Επιτροπή Προνοίας του Δήμου Σερρών σύμφωνα καὶ με τὴ γνώμη του Συν. Συμβουλίου. Δημοκράτεια χορηγεί εἰς τὸν Θαν. Δαν. Ρομπού αὐτὸ παρὸν δελτίον ἀπορίας διὰ τὴν οἰκογένειαν του καὶ ἀποτελεῖτε ἀπὸ 3 ἀτόμα καὶ ἀπὸ τὰ ὅποια ἐργάζεται καὶ κατὰ τὴν 18 χρόνων εἶναι ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΝ Τὸ ΕΛΛΑΣ

Γιὰ τὴν Επιτροπὴ Προνοίας
 Ὁ Πρόεδρος:
Α. Α. Α. Α. Α.

Δελτίο Απορίας.

ΔΗΜΟΚΡΑΤΕΙΑ ΣΕΡΡΩΝ αὐτ. ἀριθ. 113
 Ἐπιτροπὴ Προνοίας

Ἐντάλημα Πληρωμῆς Λεβ. 1100

Πληρώσατε εἰς τὸν Βλαχάκη... Μουσαντζή κάτοχο τοῦ ἀπ' ἀρίστη δελτίου ἀπορίας λέρα. Μουσα Λίβαν Οκιάδης διὰ ἀπορία... Μητὰ Δεληγιάννη... Σερρών. 13/20/44. 1944

Ὁ Πρόεδρος:
Α. Α. Α. Α. Α.
 Ἐξοφλήθη
 Ὁ Λ. Α. Β. Ὑ. ν. Κρυσιανίδης Μουσαντζή


Χορηγούμενη εἰς τὴν Χώρα τοῦ βασιλείου βασιλιάδου Κοσταντίνου τοῦ μαχημένου ἙΛΛΑΣ πλοῦστα υπεργού ἀπιδενδρωπινοῦ ἀγίου 500 κοιλ. κάρβουνο
 Γιὰ Θ/μον τῆς Κοιν. Προνοίας.

τῆς Ἐπι. Κοιν. Προνοίας.
Εὐθαγγελόπουλος

11-12-44 500 x 2,50 = 1.250 Κοιν. Δελτ. Γε. 4

Ἐντάλημα τῆς Επιτροπῆς Κοινωνικῆς Προνοίας.

Εισιτηριακά Προνοιακά
Εισιτηριακά
Μηνιαία (πρώτη χειμώνα) (3000)
για 1 μήνα Μόσχα
δίνω για να έχω πρώτο προσδόκιμο
μεγιστό επί πληρωμής εν 1 μήνα
10/1/45



Σημείωμα Δημάρχου στην Επιτροπή Προνοίας για κάλυψη εισιτηρίων μεταφοράς παθόντων στη Θεσσαλονίκη προς θεραπεία.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ
ΕΘΝ. ΠΟΛΙΤΟΦΥΛΑΧΙΑΣ
ΣΕΡΡΩΝ

ΑΡΙΘ. ΠΡΟΤ. _____
ΔΙΕΚΤ. _____

Απόδειξη 981.000 γρ. χρυσού

Η Υπόψη Εθν. Πολιτ. Φυλακ. Σερρών
έλαβε παρά τη Κοινωνική Προνοία
Διμοι Σερρών το ποσό των 981.000
(εννιαμισίων δραβάντων και μισά) για κάλυψη
δυσχερησιών και κούραση δια της ανδρ.
της Υπόψη Εθν. Πολιτ. Φυλακ. Σερρών δια τον
μήνα Δεκεμβρίου 1944.

ΕΣΕΡΡΕΥ η 11-12-44
ΕΙΣΙΤΗΡΙΑΚΑ



11/12/44
981.000
χρυσού

Απόδειξη καταβολής επιδομάτων στους άνδρες της Πολιτοφυλακής.

ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΣΕΡΡΩΝ
ΥΠΗΡΕΣΙΑΚΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ


Θύρα

Καθ' ύλην παραγγελίας και του Παγκύ
του δώσε ως παραγγελία δύο (2) τόν
απόστα 117 5000 2000 λίτρ
για να ενοικίασει τον κτήριον
που υπάρχει ως' εξαγωγή
για διαταξί τ

10/1/45

10/1/45

10/1/45



Σημείωμα του Νομάρχη προς τον Δήμαρχο για την εξυπηρέτηση παθόντος.

Ευνοούν Κοιν. Ποσόντων
Επαινε

Χρημίσια ε' εν' υπαίτιον με τ' ταύματα
Εφ' Μηνών' Εδωκίμωσαν δύο (2) γκαλόν
ω' είνωσαν με ως' άνωθεν άναγκασών είνωσαν
θα' είνωσαν με υπαίτιον με' υπαίτιον με' υπαίτιον
από τ' άνω. είνωσαν

26-1-45



Σημείωμα Δημάρχου για χρηματική ενίσχυση απόρων ανταρτικών οικογενειών.

GIORGOS N. APSILIDIS

THE POLITICAL AND FINANCIAL MANAGEMENT
OF SERRES MUNICIPALITY AFTER THE LIBERATION
(OCTOBER 1944 - MARCH 1945) THROUGH THE
MUNICIPAL FILES

Abstract

Following the Liberation of Serres from the Bulgarian occupation, elections were scheduled for the appointment of the new Mayor and the members of the Municipal Council. The majority of elected incumbents were members of the National Liberation Front (EAM). The new authority assumed its duties in early October 1944.

At that time, the social and financial conditions in Serres were dire. The local community had to pay the heavy toll of the occupation in terms of famine, unemployment, poverty, disease and social insecurity. As a result, the entire population was in urgent need of support and care. The Municipality was organized and governed on the basis of collective procedures as dictated by the Code of Local Governance of the Political Commission of National Liberation.

Municipal authorities furnished food, shelter and healthcare to the impoverished citizens. They secured employment for the population providing occupation opportunities in industries and enterprises that had in the meantime become socialized. Food supply and healthcare networks were also established, whereas schools resumed their operation. Finally, the Municipality assembled and upheld the abandoned properties of Jews and Bulgarians. Financially, the Municipality was supported from collected taxes and from revenues of the socialized industries. Besides using these funds to cover operational costs, the authorities allocated a portion of them to benefit the poor and assist the families of mobilized insurgents.

Throughout the term of the Municipality, the local governance obtained a more immediate character. This is justified by the increased and active participation of the citizens in the democratic establishments, the recognition of civil rights and the endorsement of equal rights for women. However, the political and financial management of the Municipality were unequivocally determined by the political doctrine, the strategy and the partisan policies of the organizations comprising the Resistance front (EAM-ELAS).

The total duration of the Municipality's term was rather short. Members of the Council resigned their positions on March 23, 1945. This action was in compliance with the terms of Varkiza Agreement according to which the National Liberation Front had to renounce power, so that the latter is assumed by the Greek National Government.